

Važnost emocionalne inteligencije tijekom studija

Miškić, Luka

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:037811>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-05**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Menadžment

**VAŽNOST EMOCIONALNE INTELIGENCIJE ZA
VRIJEME STUDIJA**

DIPLOMSKI RAD

Luka Miškić

Zagreb, rujan 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Menadžment

**VAŽNOST EMOCIONALNE INTELIGENCIJE ZA
VRIJEME STUDIJA**

DIPLOMSKI RAD

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet – Zagreb

Luka Miškić, 0067543946

Mentor: izv. Prof. dr. sc. Rebeka Danijela Vlahov Golomejić

Luka Miškić

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____

(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

Sažetak i ključne riječi

Sažetak:

Emocionalna inteligencija se očituje u svim segmentima života, posebice tijekom studiranja. Svaki uspješan student mora biti emocionalno inteligentan, kako bi lakše i uspješnije završio studij. Emocionalna inteligencija utječe na njegov odnos s kolegama, profesorima, motivacijom, stresom, učenjem i korištenjem vremena. Razlika između studenta s visokom i niskom emocionalnom inteligencijom se očituje u motivaciji, upornosti, prepoznavanju tuđih emocija, odgovornosti, razumijevanju neverbalne komunikacije. Interpersonalne i intrapersonalne osobine pojedinca oblikuju njegov uspjeh tijekom studija. Interpersonalne vještine podrazumijevaju odnos pojedinca s drugim osobama u okruženju, a intrapersonalne vještine su usredotočene na odnos pojedinca sa samim sobom. Utjecaj emocionalne inteligencije na akademske uspjehe promatran je kroz otpornost na stres, motivaciju i upravljanje vremenom. Viša razina emocionalne inteligencije potiče motivaciju, povećava otpornost pojedinca na stres i omogućuje bolje upravljanje vremenom. Istraživanje je provedeno anonimnom anketom nad 103 studenta završne godine, svih usmjerenja Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, koristeći predviđene skale za procjenu svakog od promatranih elemenata. Istraživanje je potvrdilo da su studenti sa višom emocionalnom inteligencijom, bili uspješniji u upravljanju vremenom i nošenjem sa stresom, te su se ta dva elementa studiranja pokazala kao najvažnija za ostvarivanje uspjeha, s posebnim naglaskom na otpornost na stres. Studenti s visokom otpornošću na stres su najkraće studirali, te su ostvarili najbolju prosječnu ocjenu tijekom studija. S druge strane nije pronađena izravna povezanost između više razine emocionalne inteligencije i boljeg ostvarenja akademskog uspjeha.

Ključne riječi: emocionalna inteligencija, studenti, studiranje, akademski uspjeh, motivacija, upravljanje vremenom, stres

Abstract:

Emotional intelligence is manifested in all segments of life, especially during studies. Every successful student must be emotionally intelligent in order to complete their studies more easily and successfully. Emotional intelligence affects his relationship with colleagues, professors, motivation, stress, learning, and the use of time. The difference between students with high and low emotional intelligence is manifested in motivation, perseverance, recognition of other people's emotions, responsibility, understanding of non-verbal communication. The interpersonal and intrapersonal characteristics of an individual shape his success during studies. Interpersonal skills are referring to individual's relationship with other people in his surroundings, and intrapersonal skills focus on an individual's relationship with himself or herself. The impact of emotional intelligence on academic achievement has been observed through resilience to stress, motivation, and time management. A higher level of emotional intelligence boosts motivation, increases an individual's resilience to stress, and allows for better time management. The research was conducted by an anonymous survey of 103 final year students, all majoring in the Faculty of Economics, University of Zagreb, using the appropriate scales to assess each of the observed elements. The research confirmed that students with higher emotional intelligence were successful in time management and coping with stress, and those two elements proved to be the most important for achieving success, with a special emphasis on coping with stress. Students with high stress resistance studied the shortest, and achieved the best average grade during their studies. On the other hand, there was no direct association found between higher levels of emotional intelligence and better academic achievement.

Key words: emotional intelligence, students, college, academic achievement, motivation, time management, stress

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori i prikupljanje podataka	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	3
2. Općenito o emocionalnoj inteligenciji	4
2.1. Modeli emocionalne inteligencije	6
2.2. Elementi emocionalne inteligencije	9
2.2.1. Osobne kompetencije	10
2.2.2. Društvene kompetencije	13
2.3. Metode za procjenu emocionalne inteligencije	14
3. Važnost emocionalne inteligencije i pojedinih elemenata tijekom studija	18
3.1. Dosadašnja istraživanja o povezanosti emocionalne inteligencije i akademskih uspjeha	18
3.2. Povezanost između emocionalne inteligencije i motivacije za učenje	19
3.3. Odnos između emocionalne inteligencije i stresa kod studenata	21
3.4. Uloga emocionalne inteligencije u upravljanju vremenom tijekom studija	23
4. Empirijsko istraživanje o važnosti emocionalne inteligencije i pojedinih elemenata tijekom studija	26
4.1. Metodologija istraživanja	26
4.2. Rezultati istraživanja	27
4.3. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja	39
5. Zaključak	41
Literatura	43
Popis tablica	47
Prilog	48

1. Uvod

Krajem 20., odnosno početkom 21. stoljeća počeo se istraživati utjecaj i značaj emocionalne inteligencije na život čovjeka. Emocionalna inteligencija je mogućnost razumijevanja, opažanja, kontroliranja i procjenjivanja emocija. Danas emocionalna inteligencija predstavlja važnu značajku kompletnog osobnog i profesionalnog uspjeha. Ona utječe na svako područje života, s posebnim naglaskom na odnos sa samim sobom i drugima kako bi se ostvarili ciljevi i uspjesi. Pojedinci s višom razinom emocionalne inteligencije bolje razumiju svoje osjećaje, otporniji su na stres, lakše i racionalnije donose odluke, kontroliraju i upravljaju svojim emocijama, bolje upravljaju vremenom, uz to ostvaruju bolje odnose s drugima jer lakše prepoznaju i shvaćaju tuđa stanja, imaju veću dozu suosjećanja, odnosno imaju bolje društvene vještine. Kako u svim sferama života ljudi posjeduju različitu razinu emocionalne inteligencije, tako se javljaju i razlike u razini emocionalne inteligencije između studentske populacije. Važnost emocionalne inteligencije za studente se javlja u odnosu sa samim sobom, u poticanju pozitivnih i smanjivanju negativnih emocija, u stvaranju odnosa s drugim studentima, profesorima i ostalim pojedincima vezanima za studentski život. Očekivano je da studenti s višom razinom emocionalne inteligencije bolje razumiju i upravljaju svojim emocijama, te tako ostvaruju i bolje rezultate. Smatra se da je tijekom studija emocionalna inteligencija važnija od samog kvocijenta inteligencije. Studenti s višom emocionalnom inteligencijom imaju nižu razinu anksioznosti, manje šanse za depresiju, društveniji su i boljeg mentalnog i fizičkog zdravlja. Uz to, ako su studenti emocionalno inteligentniji, lakše snalaze u odnosu s kolegama, fleksibilnije reagiraju na nepredviđene probleme, ostvaruju bolju motivaciju, manje reagiraju na stresne situacije i efikasnije upravljaju vremenom potrebnim za ostvarivanje uspjeha, stoga se nameće pretpostavka da će studenti s većom razinom emocionalne inteligencije ostvarivati i bolje akademske uspjehe.

1.1. Predmet i cilj rada

U ovom diplomskom radu analizirana je važnost emocionalne inteligencije i čimbenika poput motivacije, upravljanja vremenom i stresa za ostvarenje akademskog uspjeha. Emocionalna inteligencija je relativno nov pojam, prvi put se spominje polovinom prošlog stoljeća i od tada postaje predmet interesa novih znanstvenih i društvenih istraživanja. Objavljeni radovi na tom području dokazuju da je emocionalna inteligencija veći faktor za uspjeh od kvocijenta inteligencije. Problemi današnjice obuhvaćaju nedostatak znanja o prednostima emocionalne inteligencije i njejoj upotrebi u različitim životnim situacijama. Dokazano je da viša

emocionalna inteligencija utječe na bolje poslovne rezultate, uspješniju realizaciju projekata, efikasnije funkcioniranje udruga i timskog rada. Isti rezultati prepoznati su i u svakodnevnom životu.

Istraživanjem je utvrđena razina emocionalne inteligencije, motivacije, stresa, i upravljanja vremenom studenata, te je provjeren akademski uspjeh, duljina studiranja i eventualni razlozi produljenja studija, tih pojedinaca. Utvrđena je važnost emocionalne inteligencije i svakog elementa za akademski uspjeh, te njihova međusobna povezanost. Provjerena je i povezanost spola i dobi sa emocionalnom inteligencijom, stresom, motivacijom i upravljanjem vremenom. Također, istražena je i korelacija svih elemenata, smjerova studija i emocionalne inteligencije. Istraživanje doprinosi važnosti razvoja emocionalne inteligencije za studentsku populaciju. Svjesnost studenata o svojim sposobnostima određenih razinom emocionalne inteligencije će značajno utjecati na njihov studentski i cjelokupni život. Lakše će se nositi sa stresom, jačati motivaciju, te će bolje upravljati vremenom. Studenti završne godine diplomskog studija Ekonomskog fakulteta u Zagrebu su činili populaciju za potrebe istraživanja.

1.2. Izvori i prikupljanje podataka

Pojmovi emocionalne inteligencije, najvažnije odrednice, vrste i načina testiranja emocionalne inteligencije su korišteni iz sekundarnih izvora podataka, koji uključuju knjige, magistarske radove, znanstvene i stručne članke, internetske članke i teorijske rasprave. Za analizu sekundarnih podataka poslužili su rezultati istraživanja provedenih u Hrvatskoj i u svijetu, kako bi bila ostvarena što veća kvaliteta rezultata analize. Korištene su i induktivne i deduktivne metode za donošenje općih sudova. Prilikom donošenja zaključaka upotrijebljena je metoda generalizacije.

Za potrebe empirijskog dijela rada podaci su dobiveni primarnim istraživanjem, odnosno provođenjem ankete nad populacijom studenata završne godine Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, na temelju presječnog istraživanja. Istraživanje je provedeno anonimnim upitnikom koji se sastoji od upitnika o akademskom uspjehu, upitnikom o percipiranom stresu (Perceived Stress Scale, 1983.), upitnika o motivaciji za znanost (SMQ II, 2011.), upitnika o upravljanju vremenom (Time Management Questionnaire, 2007.) i skalom emocionalne inteligencije WLEIS (Wong and Law emotional intelligence scale, 2002.). Skala je podijeljena na četiri faktora, a to su samoprocjena osobnih emocija, procjena tuđih emocija, regulacija emocija i korištenje emocija. Skala WLEIS ne zahtijeva stručnu psihološku procjenu. Uzorak ispitanika je prigodan, jer su ispitanici kontaktirani putem međusobnih poznanstava i određenih grupa za

diplomsko usmjerenje. Ispitanici su i muškarci i žene, različite dobi, od 23 do 30 i više godina. Istraživanje je kvantitativne prirode.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja od kojih je prvo poglavlje uvod, u kojemu je opisan predmet i cilj rada, izvori i način prikupljanja podataka, te struktura rada koju prati istraživanje. Sljedeća dva poglavlja teorijskog su karaktera. Govore općenito o emocionalnoj inteligenciji, njezinim modelima i elementima, o testovima za procjenu i povezanosti s akademskim uspjesima. Nakon toga se govori o značaju emocionalne inteligencije za vrijeme studija, dosadašnjim istraživanjima na tu temu i povezanosti pojma s motivacijom za učenje, stresom kod studenata i upravljanjem vremenom. U empirijskom dijelu rada, prikazani su metodologija, rezultati istraživanja, ograničenja istraživanja i podaci dobiveni analizom. U posljednjem poglavlju slijedi zaključak s temeljnim odrednicama. Na samom kraju rada je dan popis korištenih izvora te popis tablica. U prilogu se nalazi i upitnik koji je korišten za potrebe istraživanja.

2. Općenito o emocionalnoj inteligenciji

Od 1990. godine, kada su Salovey i Mayer definirali emocionalnu inteligenciju kao vještinu primjećivanja svojih i tuđih emocija koja vodi do vlastitog napretka, od tada postoji čitav niz istraživanja i objašnjenja na temu emocionalne inteligencije. Riječ je o direktnoj povezanosti emocija i inteligencije koja se procjenjuje različitim testovima (Salovey i Mayer, 1997.).

Emocije su postupci unutar misaonog i djelotvornog funkcioniranja čovjeka izazvane različitim podražajima. Česte su tvrdnje da su emocije u stvari osjećaji, no osjećaji su samo jedan od aspekata cjelokupnog emocionalnog iskustva i odnose se na čovjekov subjektivni i verbalni opis onog što doživljava (Psihološko savjetovanište Sveučilišnog savjetovanišnog centra, Sveučilišta u Rijeci, 2020.). Emocije su dio ljudske osobnosti, one su ljudska reakcija na neki događaj. Emocije utječu na zdravlje, pamćenje, produktivnost, pažnju, psihološku dobrobit i osjećaj ispunjenosti. Emocije ispunjavaju cijelu skalu doživljaja od sreće do ljutnje, straha, tuge, nesigurnosti, iznenađenosti i slično. Međusobne kombinacije osnovnih emocija uzrokuju stvaranje novih emocija, kao npr. miješanje straha i ljutnje čini bijes, koji mogu biti različito interpretirani (Milivojević, 2010.).

Inteligencija je mentalna karakteristika koja se temelji na prilagodbi i snalaženju u novim situacijama, stvaranju ideja, sposobnosti učenja iz iskustva, brzini učenja i pamćenja, rješavanju problema, rasuđivanju, donošenju ključnih zaključaka i korištenju prethodnih znanja u novim okolinama. Razvoj inteligencije ne poznaje granice i ona se može stalno mijenjati i unaprjeđivati ovisno o životnim okolnostima i ambicijama. Najpoznatiji i najkorišteniji test inteligencije je test kvocijenta inteligencije. Testiranjem kvocijenta inteligencije (IQ) istraživači su smatrali da će izdvojiti natprosječne osobe od prosječnih i ispodprosječnih, no ipak ispitanici s visokim IQ-om nisu postizali znatno veće uspjehe od ispitanika koji su lošije prolazili na testu. S druge strane pokazano je da su neke osobe s nižim IQ-om ostvarivali bolje rezultate u svakodnevnom životu (Bradberry i Greaves, 2008.). Postalo je jasno da IQ nije jedino mjerilo uspjeha, te da uspjehu pridonosi niz različitih faktora (Simmons i Simmons, 2000.). Daljnjim istraživanjem znanstvenici su došli do zaključka kako kvocijent inteligencije pridonosi 20-ak posto uspjeha, a emocionalna inteligencija čini 80% uspjeha, u osobnom životu pojedinca (Salovey i Sluyter, 1999.).

Gardner kao jedan od najznačajnijih teoretičara emocionalne inteligencije definirao ju je kao mnogoznačnu pojavu razlikujući intelektualne i emocionalne sposobnosti pojedinca, gdje uz od ranije poznate retoričke i računalne vještine prepoznaje vlastitu svjesnost kao odrednicu

društvene i osobne socijalizacije. Opisanim metodama se bolje prepoznaju postupci, poduzetnost, motivacija, efikasnost temperamenta i namjera kod drugih osoba. Svakako je bitno znati kako se pri tome pojedinci sami osjećaju (Gardner, 1999.).

Goleman je razmatrao važnost prepoznavanja vlastitih osjećaja kao i reakcija u međusobnom komuniciranju. Najjednostavnije, intrapersonalna inteligencija podrazumijeva odnos sa samim sobom, dok interpersonalna inteligencija omogućuje suradnju i odnose s drugim osobama. Kao što je već rečeno, emocionalnu inteligenciju su prvi definirali Mayer i Salovey, ali ipak se Goleman smatra guruom za tu temu. On smatra da je emocionalna inteligencija skup svih karakteristika i osobina ličnosti koje posjeduje jedna osoba, a utječe na njeno ponašanje mišljenje i samopotvrđivanje (Goleman, 2019.). Emocionalna inteligencija također podrazumijeva vladanje sobom, tj. odnos prema sebi i vještine u radu s ljudima, odnosno odnos prema drugima u okolini. Kontroliranje svog emotivnog stanja, posebno u stresnim i neugodnim trenucima se definira kao vladanje sobom, dok odnosi prema drugima podrazumijevaju: suradnju i timski rad, dobru i kvalitetnu komunikaciju s osobama u okolini, obitelji, suradnicima i prijateljima, vođenje i usmjeravanje drugih, te utjecaj na grupe. Emocionalnu inteligenciju se opisuje i kao inteligenciju kroz koju je provedena emocija. Uz to opis emocionalne inteligencije može biti i spoj razuma i emocija, gdje je razum ključan faktor za odlučivanje, poslovanje, upravljanje, delegiranje, dogovaranje, a emocije dodaju ili smanjuju intenzitet racionalnog ponašanja (Bradberry i Greaves, 2008.). Svojim znanstvenim radovima Goleman je nastavio razvijati opću teoriju emocionalne inteligencije koju su razvijali Mayer i Salovey. Širina pristupa temi kroz vrijeme dovela je do razvoja brojnih modela emocionalne inteligencije.

Prema Miljković i Rijavec (2007.) razlike u osobama s visokom i niskom razinom emocionalne inteligencije se očituju u sljedećim stavkama.

Tablica 1. Opis osoba s visokom odnosno niskom emocionalnom inteligencijom

Visoko emocionalno inteligentna osoba	Nisko emocionalna inteligentna osoba
<ul style="list-style-type: none"> • Realistična • Motivirana intrinzično, a ne novcem, priznanjem i slavom • Razumije neverbalnu komunikaciju • Zanima ju što drugi osjećaju • Jasno, izravno, bez straha govori o svojim osjećajima • Ne gubi kontrolu nad svojim emocijama, i ne dozvoljava da ju nadvladaju loši osjećaj (npr. strah, sram, krivnja) 	<ul style="list-style-type: none"> • Odustaje na prvi znak poteškoća • Misli da je žrtva tuđih postupaka, osjeća gorčinu neuspjeha i tugu • Ne reagira na vrijeme, a pak pretjerano reagira na sitnicu • Napada, osuđuje, kritizira • Ne preuzima odgovornost za svoje osjećaje • Ne objašnjava svoje trenutno stanje

Izvor: Miljković i Rijavec (2007.)

2.1. Modeli emocionalne inteligencije

Kako je emocionalna inteligencija postajala sve popularnija, tako su se i razvijali različiti modeli koji objašnjavaju funkciju i značaj emocionalne inteligencije. Od brojnih modela koji su razvijeni, najreprezentativniji su: model Mayer i Salovey, Golemanov model i Bar-onov model emocionalne inteligencije:

A) Model Mayera i Saloveya

Razvijen je 1990. godine, i najčešće je navođen model u znanstvenim krugovima. U prvoj verziji opisuje: pojavnost i ekspresiju osjećaja u odnosu sa samim sobom, te s ostalim pojedincima, način kako se reagira na iste i kako ih se društveno upotrebljava. Nakon daljnjeg razvijanja modela, Mayer i Salovey 1996. godine objavljuju drugu verziju modela, proširenu za dodatnu razinu sposobnosti emocionalne inteligencije, koje su predstavili tablicom navedenom ispod prikazanih modela (Hercigonja, 2018.)

U Tablici 2. prikazane su četiri dimenzije novog modela Mayer i Salovey:

- 1.) Percepcija, procjena i izražavanje emocija
- 2.) Emocionalna facilitacija mišljenja
- 3.) Razumijevanja i analiza emocija u promociji emocionalnog i intelektualnog razvoja
- 4.) Refleksivna regulacija emocija u promociji emocionalnog i intelektualnog razvoja

Tablica 2. Struktura sposobnosti i vještina uključenih u konstrukt emocionalne inteligencije

4. razina: Refleksivna regulacija emocija u promociji emocionalnog i intelektualnog razvoja			
Vještine otvorenosti za ugodne kao i neugodne osjećaje.	Mogućnost introspektivnog uživanja, odnosno odvajanja mišljenja od emocija, ovisno o procjeni ili informiranosti.	Sposobnost refleksivnog praćenja emocija u odnosu na sebe i druge kao prepoznavanja toga koliko su tipične, jasne, utjecajne ili odmjerene.	Mogućnost upravljanja i reguliranja svojih i tuđih emocija, odnosno pojačavanje ugodnih i ublažavanje neugodnih emocija, bez umanjivanja ili prenaglašavanja
3. razina: Razumijevanje i analiza emocija u promociji emocionalnog i intelektualnog razvoja			
Sposobnosti imenovanja emocija i prepoznavanje odnosa između riječi i emocija	Sposobnost interpretiranja značenja koje emocije prenose	Sposobnost razumijevanja složenih osjećaja	Sposobnost prepoznavanja vjerojatnih prijelaza između emocija kao prijelaz iz ljutnje u zadovoljstvo ili ljutnje u stid.
2. razina: Emocionalna facilitacija mišljenja			
Emocije određuju mišljenje tako da usmjeravaju pažnju na važne informacije	Emocije su dovoljno jasne i dostupne tako da pomažu u prosuđivanju i pamćenju događaja koji su u vezi s različitim emocijama	Promjene raspoloženja mijenjaju perspektivu pojedinca od optimistične prema pesimističnoj, potičući prosuđivanje različitih pogleda na istu situaciju	Emocionalna stanja olakšavaju pristupe specifičnim problemima: radost olakšava induktivno mišljenje i kreativnost
1. razina: Percepcija, procjena i izražavanje emocija			
Sposobnost zapažanja emocija u nečijem tjelesnom stanju, osjećajima i mišljenju	Sposobnost zapažanja emocija kod drugih ljudi, u umjetničkim djelima, jeziku i ponašanju	Sposobnost točnog izražavanja emocija kao i izražavanja potreba povezanih s tim emocijama	Sposobnost razlikovanja točnog od netočnog odnosno iskrenog od neiskrenog izražavanja emocija i osjećaja

Izvor: Mayer i Salovey, 1999.

Prva razina predstavlja najjednostavniju, odnosno najnižu razinu stanja emocionalne inteligencije, a četvrta razina predstavlja najsloženiju i najrazvijeniju. Svaka razina je podijeljena na četiri sposobnosti koje su hijerarhijski rangirane s lijeva na desno, a poredane su po redoslijedu pojavljivanja.

Uz to je predložena i nova definicija koja tvrdi da je emocionalna inteligencija niz vještina brže prilagodbe na novonastale situacije, da pruža odličan uvid u trenutno stanje vlastitih osjećaja, sposobnost optimalne procjene situacije, mogućnost stvaranja novih osjećaja, shvaćanja i prepoznavanja osobnih reakcija na iste ili različite podražaje (Mayer i Salovey, 1996.).

B) *Bar-Onov model emocionalno socijalne inteligencije*

Bar-Onov model je nastao na temelju saznanja iz teorija emocija, koje tvrde da su emocije ključne u razvoju temperamenta, povezujući crte ličnosti i stabilne oblike emocionalnih iskustava. Model tvrdi da osobine ličnosti, ovise o mogućnostima prilagodbe pojedinca na zahtjeve okoline. Model emocionalno socijalne inteligencije opisuje se kao područje drugih vještina i postupaka kojima čovjek rješava stresne i visoko zahtjevne situacije (Hajnci i Vučenović, 2013.).

Govoreći o emocionalnoj inteligenciji raspravlja se o čitavom nizu neznanstvenih sposobnosti, mogućnosti i poduzetnosti zbog kojih uspijevamo u nekim različitim životnim situacijama i poteškoćama (Kulenović, Balenović i Buško, 2000.).

Bar-On model opisuje interpersonalne vještine, intrapersonalni kapacitet, prilagodljivost, upravljanje stresom i opće raspoloženje:

- 1.) Interpersonalne vještine se odnose na suosjećanje, međusobne odnose, razumijevanje i shvaćanje tuđih osjećaja i socijalnu odgovornost.
- 2.) Intrapersonalni kapacitet uključuje razumijevanje samog sebe, samopoštovanje, samoaktualizaciju, te izražavanje vlastitih emocija i ideja.
- 3.) Prilagodljivost podrazumijeva rješavanje osobnih i međusobnih problema, fleksibilnost, prepoznavanja i kontrolu vlastitih osjećaja u različitim stanjima.
- 4.) Upravljanje stresom je povezano s tolerancijom i sposobnošću samokontrole pri visoko zahtjevnim situacijama uz upravljanje jakim emocijama.
- 5.) Opće raspoloženje je mogućnost optimizma i veselja, uživanja u sebi i drugima, te poticanje pozitivnih emocija (Bar-On, 2006.).

Bar-Onov model je vrlo sličan Mayerovom i Saloveyevom modelu u pogledu na svjesnost, regulaciju i razumijevanje vlastitih i tuđih emocija. Bar-Onov model je proširio pogled na emocionalnu inteligenciju uvodeći stavke kao što su optimizam i poticanje pozitivnih emocija.

Kritika ovog modela je značajna sličnost modelu osobina ličnosti, te tako ne ostvaruje dodatan doprinos u shvaćanju i objašnjenju psihološkog aspekta ljudskog funkcioniranja (Hercigonja, 2018.).

C) *Golemanov model emocionalne inteligencije*

Golemanov model je najpopularniji model emocionalne inteligencije. Njegov pristup emocionalnoj inteligenciji je u potpunosti drugačiji od Mayerovog i Saloveyevog modela, stoga je često kritiziran jer nije znanstveno utemeljen. Autor tvrdi kako je IQ zaslužan za samo 20% uspjeha u životu, a za ostatak uspjeha je zaslužna emocionalna inteligencija. On je dokazao kako je emocionalna inteligencija najvažniji faktor prilagodbe pojedinca na međuljudske odnose, te kako ima velik utjecaj na radni uspjeh (Goleman 2019.). Također tvrdi da je emocionalna inteligencija funkcija uma, dodaje kako samo visok IQ nije dovoljan za ostvarivanje uspjeha u poslovnom i osobnom životu. Naglašava i važnost sposobnosti motiviranja samog sebe i kontroliranja vlastitih osjećaja i raspoloženja kako bi se potaknulo kreativno razmišljanje, odnosno kako ne bi bila zagušena sposobnost zdravog razmišljanja. Istaknuto je kako je emocionalna inteligencija potencijal koji se može naučiti i razvijati (Hercigonja, 2018.).

2.2. Elementi emocionalne inteligencije

Najvažniji elementi emocionalne inteligencije po Golemanu (2019.) su: svjesnost o samom sebi, mogućnost vlastite kontrole, visoka motiviranost, osjetljivost na tegobe pojedinca prepoznavanje vlastitih problema, njihova prihvatljivost i shvatljivost, te interpersonalna komunikacija. Sve su to usvojene vještine, potrebne za funkcioniranje u društvenom okruženju, koje se mogu učiti i razvijati. Emocionalne kompetencije su pokazatelj koliko je osoba iskoristila svoj potencijal na tom području. Model tvrdi da visoka emocionalna inteligencija ne znači visoku emocionalnu kompetenciju, već samo pokazuje potencijal koji osoba može ostvariti ako razvija te sposobnosti. Autor je podijelio kompetencije na osobne i društvene, s obzirom odnose li se direktno na pojedinca ili na druge osobe. (Goleman, 2019.)

2.2.1. Osobne kompetencije

Osobne kompetencije se odnose na odnos sa samim sobom, poznavanje i reguliranje osobnih emocija. U osobne kompetencije ubrajaju se samosvijest, samosvladavanje i motivacija.

U nastavku će biti opisane osobne kompetencije:

A) Samosvijest

Samosvijest se odnosi na poznavanje vlastitog stanja, potencijala, mogućnosti i intuicije. Pojedinci postaju emocionalno sposobni imati točan uvid u svoje sposobnosti, stanje i postupke. Samosvijest odgovara na pitanja o percepciji koju osoba ima za samu sebe. To je sposobnost pojedinca da prepozna i shvati svoje emocije, ponašanja, vrijednosti, misli i potrebe (Filipović, 2019.).

Samosvijest uključuje emocionalnu svjesnost, točnu samoprocjenu i samopouzdanje. Samosvijest određuje koje će događaje pojedinac odrediti kao sretne, vesele ili stresne, naporne i slično. Također samosvijest će odrediti i reakciju na događaje koje osoba iskusi (Miljković i Rijavec, 2001.).

Biti emocionalno svjestan znači razumjeti vlastita stanja. Emocionalna svjesnost pojedincima pokazuje kako u kojem stanju reagiraju i kako što rade. Razina zapažanja, postupaka i reakcija pojedinca na okolinu ovisi o samospoznaji vlastitih emocija i jako je važan za međusobne ljudske odnose (Salovey i Mayer, 1990.).

Ubrzan i dinamičan tempo današnje svakodnevice često dovodi u stanje neprepoznavanja vlastitih emocija, odnosno uzrokuje isključenost uvida kod pojedinaca u njihov utjecaj na život. Nerijetko dolazi i do tjelesnih manifestacija neprepoznatih emocionalnih stresnih stanja u vidu učestalih glavobolja, bolova u leđima, pojavom strahova, nesigurnosti i tjeskoba (Goleman, 2019.).

Točna samoprocjena obuhvaća poznavanje vlastitih unutarnjih izvora, sposobnosti i ograničenja. Ljudi koji imaju sposobnost precizne samoprocjene svjesni su svojih snaga i slabosti, uče iz iskustva, otvoreni su za nove perspektive, samostalni razvoj, neprekidno učenje i iskrene reakcije. U poslovnom svijetu nije moguće imati neograničene mogućnosti, već je krajnji cilj shvatiti individualne prednosti, iskoristiti ih, umanjiti nedostatke i slabosti, te posvetiti trud i upornost kako bi se kontrolirale. Točna samoprocjena je uključenost pojedinca

u određivanje kriterija kojim procjenjuju svoj rad i prosuđuju koliko uspješno je taj rad obavljen i je li standard ispunjen (Boud, 1995.).

Samopouzdanje karakterizira jaka vjera u sebe, te osjećaj za vlastitu vrijednosti i mogućnosti. Samopouzdanje daje vjeru pojedincu da se može upustiti u nešto u čemu nema prethodnog iskustva ili da omogući osobi da istupi kao vođa. Samopouzdana ljudi utječu na ostale jer zrače karizmom, sigurnošću i povjerenjem, odlučni su i djelotvorni, te su manje podložni pritisku. Osobe s nižom razinom samopouzdanja sumnjaju u svoje sposobnosti, često propitkuju svoje odluke, što ih čini neodlučnima, osjećaju se manje sposobnima, a svaki neuspjeh im dodatno potvrđuje taj osjećaj (Goleman, 2015.). Samopouzdanje je od velike važnosti u poslovnom svijetu, jer omogućuje pojedincu vjeru u sebe da ostvari poslove za koje misli da nisu lako izvedivi ili da su izvan mogućnosti. Što je veće samopouzdanje pojedinca, to mu je snažnija motivacija za poboljšanje izvedbe i ostvarivanje većeg uspjeha, stoga je cilj svakog pojedinca, da gradi i održava visoku razinu samopouzdanja (Benabou i Tirole, 2002.).

B) Samosvladavanje

Upravljanje vlastitim postupcima, uvjerljivost, vjerodostojnost, adaptabilnost i kreativnost proizlaze iz samosvladavanja.

Samokontrola omogućuje upravljanje svojim osjećajima, mogućnostima, nagonima i strastima. Samokontrolom pojedinci izbjegavaju poremećaje ponašanja izazvane neočekivanim obratima, neprestano odaju dojam pouzdanosti, smirenosti i vladanja nad situacijom. Samokontrola potpuno utječe i na baratanje vremenom i određivanjem prioriteta kod većeg izbora opcija. Samokontrola je metoda smanjivanja impulzivnosti. To je odluka između korisnijeg izbora, s odgođenim zadovoljstvom i manje korisnog izbora s trenutnim zadovoljenjem potreba (Logue, 1988.).

Vjerodostojnost znači provedbu dogovorenog, korektnog i dosljednog postupanja. Uočavanje vlastitih i tuđih pogrešaka kao i pokušaj njihovog ispravljanja ukazuje na vjerodostojnost.

Savjesnost je niz postupaka koji uključuju pravilno i predano izvršavanje zadanih zadataka uz poštovanje prethodnih dogovora i ulaganje vlastitih napora u izvršavanje istoga. Jedna je od bitnih odrednica uspjeha. Utjecaj savjesnosti pokazana je u težnji za ostvarivanjem uspjeha, samokontroli i motivaciji (Busato, Prius, Elshout, Hamaker, 2000.). Posebice je očitovana u poslovnim odnosima, realizaciji različitih projekata i održavanju međusobne ljudske

komunikativnosti. Prepoznavanje spremnosti za pomoć pojedincima i zajednici je nužna karakteristika poslovnog uspjeha.

Prilagodljivost je sposobnost mijenjanja s obzirom na zahtjeve situacije. Danas se smatra jednom od najvažnijih sposobnosti u poslovnom svijetu. Prilagodljive osobe lako primaju i prihvaćaju nove informacije, te djeluju na temelju njih. Slabo prilagodljive osobe teže prihvaćaju promjene. Strah, nemir i tjeskoba su neke od posljedica koje uzrokuju promjene kod takvih osoba. Velik utjecaj na prilagodljivost pojedinca ima samopouzdanje. Samopouzdanje osobe lakše prihvaćaju promjene, lakše ulaze u rizike i bolje se s tim nose. Očekivana je visoka razina prilagodljivosti i inovativnosti kod uspješnih osoba (Goleman, 2015).

Prilagodljivi pojedinci u novim situacijama traže drugačija rješenja, te tako stvaraju nove prilike. Inovativnost je otvorenost prema novim rješenjima. Inovativne osobe traže nova rješenja za već postojeće probleme, teže originalnosti i stvaraju nove ideje, lako se uklapaju u nove projekte osnivaju udruge i ostvaruju značajan društveni potencijal.

C) Motivacija

Motivacija je razlog zašto se pojedinci ponašaju na određeni način. Motivacija je htijenje. To je subjektivni osjećaj želje za promjenom u sebi ili okolini. Odnosno motivacija je određena želja za provedbom određenog ponašanja u određenim uvjetima (Baumeister, 2015.).

Goleman (2019.) tvrdi da je motivacija emocionalna sklonost zaslužna za preuzimanje inicijative i postizanje ciljeva. Motivacija utječe na težnju prema napretku i poboljšanju, usmjerenosti i ustrajnosti na cilj, bez obzira na razočaranja i neuspjeh. Kompetencije koje proizlaze iz motivacije su: predanost, težnja za postignućem, inicijativa i optimizam. Visoko motivirani pojedinci lakše dolaze do svojih ciljeva, prepoznaju međusobnu potporu i pomoć udruga, društva i pojedinaca i ostvaruju veće rezultate.

Predanost je odanost prema cilju. Predani ljudi se odriču svega kako bi ostvarili zadane ciljeve. Spremnost za podređenost vlastitog života zamišljenom cilju i prihvaćanje svih oblika djelovanja za njegovo izvršenje je predanost. Važna je za osobni i društveni prosperitet. Predanost se očituje kao identificiranje s procesom, ciljem, studijem, poduzećem ili slično. Pojedinci koji posjeduju ovo obilježje su spremni djelovati u smjeru ostvarenja zadataka dokle god se smatraju identificirani i povezani s procesom ili ciljem. Predanost može biti promatrana i kao grupno i kao individualno obilježje. Ona može biti izniman motivator, odnosno ona potiče pojedinca da ostane ustrajan i kad dođe u susret preprekama (Dragičević, 2019.).

Težnja za postignućem predstavlja neprestanu želju za napretkom i postizanjem izvrsnosti. Osobe s tom težnjom karakterizirane su kao ambiciozne, te su one usmjerene na ostvarivanje rezultata, postavljanje i dostizanje izazovnih ciljeva. Težnja za postignućem je motivacija pojedinca za izbjegavanje neuspjeha, poniženja ili sramote. Omiljeni su članovi udruga, inicijatori poslovnih pothvata i pokretači razvoja (Atkinson, 1964.).

Inicijativa je ubrzana reakcija pri pojavi oportunističkih situacija. Inicijativa može biti definirana kao sposobnost da se poduzme prvi korak. Osobe s razvijenom inicijativom sposobne su djelovati unaprijed, dok ostali još nisu ništa poduzeli i predviđaju buduće postupke kako bi izbjegli moguće probleme. Osobe bez inicijative osjećaju besmislenost jer smatraju ni da najveći uloženi trud neće ništa promijeniti. Inicijativa se može definirati kao prvi korak i kontrola nad tokom razvoja (Cohen i sur., 1998.).

Optimizam je vjera u pozitivno shvaćanje okoline i vjera u očekivanje pozitivnog ishoda. Optimisti se ne boje neuspjeha, nego unatoč preprekama ostaju ustrajni u ostvarivanju ciljeva i očekuju najbolji mogući ishod. Optimisti su lako prihvaćeni u društvu i odlični su motivatori bilo kakvih akcija (Raboteg-Šarić, Merkaš i Majić, 2011.).

2.2.2. Društvene kompetencije

Društvene kompetencije temeljene su na međuljudskim odnosima. Odnose se na razumijevanje i upravljanje emocijama drugih ljudi. Iz društvenih kompetencija proizlaze empatija i društvene vještine.

Empatija je definirana kao mogućnost razumijevanja tuđih emocionalnih stanja. Suosjećanje se razvija od najranije dobi, i ono je preteča empatije. Goleman (2019.) ističe kako empatija može biti promatrana kroz različite stupnjeve. Ako pojedinac samo prepoznaje tuđe osjećaje na najnižem je stupnju empatije, ako uočava brige i poteškoće pojedinaca iz okoline pojedinac raspolaže većom razinom empatije, a postupcima razumijevanja i pokušaja olakšavanja situacije ostvaruje se najveća empatija. Kako bi čovjek mogao razviti empatiju, prvo mora imati samosvijest. Kad osoba bolje poznaje svoje emocije i uzroke svojih emocija, tada može lakše prepoznati te emocije na drugim osobama. Nedostatak empatije kod pojedinca može uzrokovati razna devijantna ponašanja. Goleman (2019.) dodaje kako je empatija temelj raznih oblika moralnog prosuđivanja, koja se posebno može prepoznati kada slučajni prolaznik osjeti nagon da pomogne unesrećenoj osobi. Očituje se i sudjelovanjem pojedinaca u rješavanju problema od općeg društvenog značaja, aktivnosti pri provođenju projekata, osnivanju udruga različitog

djelovanja zbog unaprjeđenja kvalitete života, uspješnog poslovanja, pravilne procjene rizika i životnog uspjeha.

Empatija je iznimno važna za poslovanje. Po navodima velikog broja poznatih teoretičara menadžmenta (Bahtijarević-Šiber, Sikavica i Pološki Vokić, 2008.) smatra se da oni koji imaju visoku empatiju, te mogu sagledati i prihvatiti različite poglede i shvaćanja drugih ljudi i s njima surađivati mogu biti izvrsni vođe.

Empatija je element emocionalne inteligencije koji je preduvjet za razvoj međuljudskih odnosa. Predstavlja sposobnost naslućivanja što drugi osjećaju te zbog toga je ona jedan od najvažnijih čimbenika u ophođenju i komunikaciji s drugim ljudima.

Utjecaj empatije na uključivanje u udruge, projekte i druge oblike društvene aktivnosti, lakšu vlastitu prilagodbu i bolje rezultate, bit će prikazan u sljedećem poglavlju.

Društvene vještine su sposobnost razumijevanja tuđih osjećaja i promjena postupanja adekvatno prepoznatom osjećaju. Veze se mogu održavati dugo i uspješno ako se poznaju i razumiju postupci i ponašanja onih s kojima se komunicira. Društvene vještine temeljene su na velikom broju sposobnosti kao što su: komunikacija, vodstvo, rješavanje sukoba, timski rad i slično. Svaka od tih sposobnosti se temelji na utjecaju pojedinca na druge. Osobe vješte u prepoznavanju tuđih emocija, potreba i težnji lakše će motivirati pojedince i uliti im samopouzdanje strast i energiju za velika ostvarenja. Društvene vještine su kompetencije korištene u interakciji s drugim osobama, odnosno to su vještine pokazane kroz mogućnosti komunikacije pojedinca, tako da ispunjava osobna prava, zahtjeve, želje, zadovoljstva i obveze, bez da oštećuje sugovornika i njegova prava (Hargie, Saunders, Dickson, 1994).

2.3. Metode za procjenu emocionalne inteligencije

Mjere emocionalne inteligencije, odnosno mjerne ljestvice, nastale su iz prethodnih ispitivanja mogućnosti novih kreativnih sposobnosti, različitih načina ponašanja, prisutnosti uvida u stanje emocija i mogućnosti vladanja osjećajima u izazovnim situacijama, kao i emocionalnog rukovođenja (Hajnci i Vučenović, 2013.).

Mayer i Salovey su na području metoda za procjenu emocionalne inteligencije napravili najveći doprinos. Oni su osmislili standarde i kriterije kako ispravno provjeriti i procijeniti emocionalnu inteligenciju (Hercigonja, 2018.).

Razlikuju se ljestvice procjene emocionalno – socijalnih kompetencija i ljestvica procjene sposobnosti emocionalne inteligencije. Procjene emocionalno – socijalnih kompetencija temeljene su na Bar-onovom modelu, dok su procjene sposobnosti emocionalne inteligencije određene prema modelu Mayera i Saloveya.

U nastavku su opisane metode procjene (Hercigonja 2018.):

A) Samoprocjena ispitanika

Početne metode ispitivanja emocionalne inteligencije temeljile su se na samoprocjeni ispitanika. Bile su konstruirane kako bi bile procijenjene percepcija i vjerovanje pojedinca u svoje vještine emocionalne inteligencije. Takve metode se uglavnom nisu pokazale vrlo korisnim u procjenjivanju emocionalne inteligencije, te je većina skala samoprocjene imala nisku razinu pouzdanosti. Problemi koji se javljaju kod samoprocjene mogu biti u smislu iskrivljavanja odgovora ili da pojedinci jednostavno ne poznaju svoje emocije. Problem koji se također javlja odnosi se na osobe s niskom emocionalnom inteligencijom, jer je upitno hoće li osoba niske emocionalne inteligencije uspješno obaviti samoprocjenu, odnosno koliko će ta procjena biti objektivna i realna. Isto tako, osobe s visokom emocionalnom inteligencijom mogu prenaglasiti svoje kvalitete, te tako dovesti do netočnih rezultata. No bez obzira na probleme s pouzdanošću skala samoprocjene, one su ipak imale svrhu za definiranje teorijskog okvira. Većina skala samoprocjene temeljene su na modelu Mayera i Saloveya, a najpoznatija skala samoprocjene je Schutteova skala s 33 pitanja podijeljena u četiri kategorije (Hercigonja, 2018.).

B) Procjene drugih ljudi

Metoda procjene drugih ljudi ima brojne nedostatke, te je zbog toga rjeđe korištena u praksi. Problemi koji se javljaju u ovoj metodi su pristranost, problem percepcije, razina emocionalne inteligencije ispitivača, teže prepoznavanje informacija, različiti utjecaji na emocionalno stanje ispitanika. Postoji opasnost dobivanja neobjektivnih rezultata jer se može dogoditi da se procjenjuju faktori koji nemaju direktne veze s emocionalnom inteligencijom, kao što su kultura, spol, komunikativnost, dob, itd. (Hajncel i Vučenović, 2013.)

C) Neposredno procjenjivanje sposobnosti

Za neposredno procjenjivanje sposobnosti emocionalne inteligencije se koriste različiti psihološki testovi. Prvi takav test su izmislili Mayer i Salovey. Multifaktorska skala emocionalne inteligencije (MEIS – *multifactor Emotional Intelligence Scale* – Mayer i sur.,

1999.) je jedan od prvih poznatih testova emocionalne inteligencije. Test se sastoji od 12 mjera sposobnosti iz Mayerovog i Saloveyevog modela, podijeljenih u četiri područja: uočavanje emocija, asimiliranje emocija u mišljenje, razumijevanje emocija, upravljanje emocijama. Nedostatke iz MEIS testa, autori su nadoknadili u novoj verziji procjene emocionalne inteligencije, MSCEIT (*Mayer, Salovey, Caruso Emotional Intelligence Test, 2002.*). MSCEIT procjenjuje emocionalnu inteligenciju kao klasični testovi inteligencije. Sastoji se od četiri skupine sposobnosti, od kojih svaka sadrži dvije subskale: percepcija i izražavanje emocija, korištenje emocija kao pomoć u mišljenju, razumijevanje i analiziranje emocija i reflektivno upravljanje emocijama. MSCEIT se koristi u poslovne, edukacijske, istraživačke i terapijske svrhe (Takšić, Mohorić, Munjas, 2016.).

MSCEIT od ispitanika zahtjeva prepoznavanje emocija na slikama i izrazima lica, generiranje raspoloženja i rješavanje zadataka u tim raspoloženjima, shvaćanje uzroka različitih emocija i njihove progresije i određivanje kako najbolje uključiti emocije u mišljenje u situacijama koje uključuju odnose sa samim sobom ili međuljudske odnose (Hercigonja, 2018.)

I u ovom modelu ispitivanja emocionalne inteligencije, javlja se problem objektivnosti odgovora, odnosno određivanje točnih i netočnih odgovora.

Kako bi se ovaj problem minimalizirao postoje tri načina bodovanja, odnosno tri vrste kriterija koja se koriste kod ovakvih testova.

1. Konsenzus – točan odgovor je onaj kojeg izabere većina ispitanika. Njegova uporabna vrijednost temeljena je na evolucijskim i kulturološkim nalazima koji potvrđuju konzistentnost informacija koje signaliziraju emocije (Bar-On, 1997; Mayer, Caruso i Salovey, 1999). „Pomaknuta“ kulturološka shvaćanja mogu dovesti do netočnih odgovora, pa u najgorem slučaju takvo bodovanje jednostavno može poistovjetiti stupanj slaganja s kulturološkim ili spolnim stereotipima (Hercigonja, 2018.).
2. Mišljenje stručnjaka - sud o točnom odgovoru donose stručnjaci koji se bave emocijama (npr. psihijatri ili psiholozi), a pri tome se koriste svojim profesionalnim iskustvom. Dakle, točnim odgovorom smatran je onaj kojeg je izabrao stručnjak. Može se dogoditi da procjene stručnjaka ne moraju biti pouzdaniji indikator točnog odgovora od konsenzusa grupe.
3. Mišljenje ciljane osobe - točan odgovor određuje osoba koja je uključena u neku emocionalnu aktivnost (pisanje pjesme, sviranje, slikanje), a procjenjivač vrednuje što

ta osoba osjeća. Smatra se da ta osoba ima više informacija nego što je dostupno vanjskom promatraču.

Najlakše su procjenjuju temeljne emocije i za njih je najprikladnije koristiti mišljenje stručnjaka, konsenzus najčešće nije potreban. Pri procjeni mogućnosti upravljanja emocijama radi složenosti procesa treba uzeti u obzir osobne i kulturološke standarde. Mayer je zaključio da se točni odgovori u procjeni konsenzusom ili mišljenjem stručne osobe znatno podudaraju, ali kako se konsenzus pokazao pouzdanijim instrumentom, tako se i preporučuje pri bodovanju (Mayer, Salovey, Caruso i Sitarenios, 2003.).

Ključni nedostatak metoda procjenjivanja emocionalne inteligencije se odnosi na procjenjivanje stanja emocija i vještina upravljanja. Problem se javlja u određivanju intenziteta određene emocije, odnosno dolazi do situacija u kojima je teško precizno procijeniti intenzitet stanja s ponuđenim ocjenama. Uz to vještine emocionalne inteligencije se odvijaju u odnosu sa samim sobom i u međusobnim interakcijama, tako da one ovise o situaciji, kontekstu i različitim individualnim razlikama. To stvara problem procjenjivanja stanja. Složenost emocija, koje se mogu javiti u pojedincu, su također izrazito teške opisati i procijeniti unaprijed određenim testovima.

3. Važnost emocionalne inteligencije i pojedinih elemenata tijekom studija

Emocionalna inteligencija je jedan od ključnih faktora za uspješnost studiranja. Studenti koji bolje shvaćaju svoje i tuđe emocije ostvaruju bolji akademski uspjeh. Važnost uspjeha se očituje u prepoznavanju i regulaciji stresa, u sposobnosti upravljanja vremenom, a posebice u motivaciji koja je jedna od glavnih komponenti. Emocionalna inteligencija je potrebna i za povezivanje i razvijanje odnosa s ostalim kolegama, za bolju suradnju i timski rad u projektima ili studentskim udrugama, za pokazivanje empatije i shvaćanje različitih pogleda i međusobnih mišljenja. Osim interpersonalnih komponenti, za uspjeh tijekom studija su važne i intrapersonalne vještine. Važnost optimizma i inicijative vidi se u poduzimanju akcije za postizanjem boljih rezultata. Težnja za postignućem je motiv studiranja, kao i predanost zadanom cilju. Komponente emocionalne inteligencije prožimaju svako područje studiranja, manifestiraju se od samih početaka studija, počevši od upoznavanja novih kolega, međusobnog druženja i suradnje, do polaganja posljednjih ispita i obrane diplomskog rada. Gotovo cijeli rezultat akademskog uspjeha ovisi o samom pojedincu, stoga je upravljanje samim sobom i vlastitim emocijama od velike važnosti.

3.1. Dosadašnja istraživanja o povezanosti emocionalne inteligencije i akademskih uspjeha

Cilj školskog i akademskog obrazovanja je razvijanje znanja i stručnosti mladih osoba, kako bi bili kompetentni na tržištu rada, zato sveučilišta i škole nastoje razvijati i socijalne vještine. Razvijanje emocionalne inteligencije ima izravan utjecaj na akademske uspjehe, što potvrđuju MacCann i suradnici (2020.) koji su kroz meta analizu ispitali utjecaj emocionalne inteligencije na akademski uspjeh. Zaključili su kako je uz inteligenciju i savjesnost, emocionalna inteligencija jedna od najvažnijih psiholoških karakteristika pojedinca, potrebna za ostvarivanje boljeg akademskog uspjeha. Istraživači tvrde kako su prepoznavanje uzroka i posljedica emocija i upravljanje emocijama najvažnije komponente emocionalne inteligencije važne za akademski uspjeh (MacCann, Jiang, Brown, Double, Bucich i Minibashian, 2020.).

Istraživanje Petridesa, Fredericksona i Furnhama (2004.), pokazuje da su osobe s nižom razinom emocionalne inteligencije, podložnije većem utjecaju različitih vrsta stresa, tjeskobe i ostalih emocionalnih nedostataka, te uslijed nemogućnosti upravljanja negativnim utjecajima ostvaruju lošije uspjehe od ostalih. Petrides i suradnici dijele emocionalnu inteligenciju na sposobnost i osobinu emocionalne inteligencije. Osobina emocionalne inteligencije se odnosi

na samoprocjenu svojih emocija, dok se sposobnost odnosi na opažanje i iskazivanje emocija, pretvaranja emocija u misli i shvaćanja emocija.

Dosadašnja istraživanja o povezanosti emocionalne inteligencije i akademskih uspjeha često uključuju pojam samoučinkovitosti. Samoučinkovitost je vjerovanje u osobnu prosudbu mogućnosti pojedinca, kako bi se organizirala i izvršila inicijativa za ostvarenje ciljeva. Samo učinkovitost se odnosi na motivaciju, stres, depresiju, otpornost na nepovoljne okolnosti, upornost i trud. Hen i Goroshit (2014.) tvrde kako je samo učinkovitost posrednik između emocionalne inteligencije i akademskog uspjeha, odnosno prosjeka ocjena, ali nije utvrđen izravan učinak emocionalne inteligencije na odugovlačenje s obavezama tijekom studija.

Studenti koji posjeduju veće vjerovanje u kontrolu koju imaju nad situacijama i iskustvima koja im se događaju u svakodnevnom životu, ostvaruju bolje akademske uspjehe i uz to si bolje organiziraju vrijeme, te bolje reagiraju na eventualne prepreke (Deniz, Tras i Aydogan, 2009.).

Emocionalna inteligencija se pokazala bitnom i u prilagodbi na studij i napuštanje fakulteta. Rezultati istraživanja su pokazali da su studenti s većom razinom emocionalne inteligencije rjeđe napuštali fakultete, te su lakše polagali prve godine akademskog studija. Povezanost s akademskim uspjehom se vidi i u planiranju i postavljanju ciljeva, no ipak je povezanost emocionalne inteligencije s akademskim uspjehom utvrđena samo u prvoj godini studija (Skalofske i Austin, 2012, Parker i sur., 2006.).

U istraživanju studenata prve godine studija, koje je provodio Parker sa suradnicima (2004.) dokazano je kako je akademski uspjeh značajno povezan samo s nekim komponentama emocionalne inteligencije. To su prilagodljivost, intrapersonalne vještine i vještina upravljanja stresom. Te komponente su bile izraziti pokazatelj akademskog uspjeha i neuspjeha među studentima, gdje je čak 82% studenata s razvijenim komponentama postizalo značajan uspjeh, a 91% studenata sa slabije razvijenim komponentama ostvarivalo neuspjeh. Istraživači naglašavaju kako su intrapersonalne vještine važne zbog shvaćanja i procjenjivanja svojih osjećaja. Prilagodljivost je bitna za snalaženje u novim situacijama, a upravljanje stresom očitovano je u mirnom i staloženom ponašanju i razmišljanju u zahtjevnim situacijama.

3.2. Povezanost između emocionalne inteligencije i motivacije za učenje

Motivacija je psihički proces koji potiče i usmjerava ponašanje prema zadanom cilju. Pojedinaac koji ne posjeduje motivaciju, je zadovoljan sa svojim trenutnim stanjem i uopće nema želju i potrebu za napretkom. Motivacija je pokretač promjene. Ona je izvor napretka i samoostvarenja

Motivacija ima dvije vrste izvora, intrinzične i ekstrinzične. Intrinzični izvori motivacije su sve želje, osjećaji i vjere koje potiču pojedinca na ostvarenje nekog cilja. U osnovi intrinzične motivacije je osobno ostvarenje. To može biti želja za zdravljem, želja za ostvarivanjem potencijala, osjećaj sreće, zadovoljstva, ponosa, vjera u sebe, obitelj, religiju i ostalo. Ekstrinzični izvori motivacije dolaze iz okoline, odnosno iz želje za ostvarivanjem nagrade ili izbjegavanjem kazne. Želja za novcem, slavom, uspjehom, trofejom i pohvalom pripadaju u ekstrinzične izvore. Smatra se da je intrinzična motivacija korisnija od ekstrinzične jer se kroz nju postiže samoostvarenje, no svakako je važna i ekstrinzična motivacija. Brophy (2004.) smatra kako je nerealno očekivati da će svi studenti biti intrinzično motivirani tijekom studija. Cilj i ostvarenje motivacije je u poticanju želje u sebi za učenjem i razvojem.

Motivacija ovisi o percepciji koju pojedinac ima o sebi i o percepciji koliko je zahtjevan zadatak koji mora riješiti. Motivacija za postignućem je želja da se ostvari uspjeh, a izbjegne neuspjeh. Ova definicija upućuje na dva oblika ljudskog ponašanja, prvo usmjereno na uspjeh, a drugo usmjereno na neuspjeh. Motivacija i emocionalna inteligencija su nužni za ostvarivanje uspjeha. Studenti s većom razinom motivacije, uglavnom imaju i veću razinu emocionalne inteligencije i ostvaruju efikasnije rezultate na studiju, što je i znanstveno dokazano. Istraživanja su pokazala da emocionalna inteligencija utječe na motivaciju, izvedbu i zadovoljstvo poslom (Wong i Law, 2002.).

Kroz emocionalnu regulaciju svaki pojedinac može potaknuti emocije u sebi koje ga motiviraju na daljnje učenje, težnju za napretkom i razvijanje. Istraživanje Roy, Sinha i Suman (2013.) o povezanosti emocionalne inteligencije i akademske motivacije pokazalo je kako postoji niska pozitivna povezanost između emocionalne inteligencije i motivacije, te kako rast emocionalne inteligencije uzrokuje i rast motivacije. Također, u istraživanju je prikazano kako je emocionalna inteligencija negativno povezana s nedostatkom motivacije, što bi značilo da studenti s niskom razinom motivacije, nisu ostvarivali visoke rezultate na testu emocionalne inteligencije.

Kroz korelacijsku analizu, Busato i sur. (2000.) su dokazali kako postoji povezanost između intelektualnih sposobnosti i motivacije za ostvarenje s akademskim uspjehom. Iako je pokazano da ti faktori imaju utjecaj na akademski uspjeh, zaključuju da najveći utjecaj na akademski uspjeh ima savjesnost.

Emocionalna inteligencija potiče pozitivne stavove i ponašanja, koji utječu na motivaciju pojedinca. Osobe s višom razinom emocionalne inteligencije mogu lakše pokrenuti emocije u

sebi koje će ih motivirati na daljnji rad i ostvarivanje boljih rezultata. Također, emocionalno inteligentnije osobe će tijekom rada moći kreirati sami sebi pozitivnije emocije što dovodi do daljnjeg povećanje motivacije uslijed iskorištavanja emocionalne inteligencije. Motivacija studenta ovisi o njegovoj zainteresiranosti za predmet, smjer, fakultet i učenje. Ako student nema interes za temu i smjer, njegova će motivacija biti niska i razina truda neće biti dovoljna za ostvarivanje iznimnih rezultata. S druge strane motivirani student će smatrati kako tema i predmet učenja za njega ima smisao i znanja koja će usvojiti iz nje će doprinijeti kvaliteti njegovog života. Motivirani student će uživati u procesu učenja i studiranja. Učenje i poboljšavanje vještina vezanih za studij će mu biti zanimljivo i truditi će se da ostvari što bolje ocjene, da se što više poveže s kolegama i profesorima. Motivirani student je uvjeren da će se njegov život nakon studija temeljiti na znanjima koje je prisvojio za vrijeme studiranja. Tijekom studija, studenti se susreću s raznim preprekama i otežavajućim okolnostima, stoga je razvijanje emocionalne inteligencije za studente, od velike važnosti. Studenti moraju savladati stvaranje i upravljanje pozitivnim i ohrabrujućim emocijama, kako bi se što lakše i kvalitetnije nosili sa zahtjevima studija. Student s nižom razinom emocionalne inteligencije je manje otporan na frustracije, te vrlo brzo postaje pesimističan, a uslijed toga dolazi do pada motivacije. (Hercigonja, 2018.).

3.3. Odnos između emocionalne inteligencije i stresa kod studenata

Zahtjevi studenata su danas vrlo široki. Studenti moraju ispunjavati razne zadatke, smišljati i provoditi projekte, prilagođavati se različitim vremenskim rasporedima kolegija koje pohađaju, slušati i primjenjivati znanja prenesena na predavanjima, polagati pismene i usmene ispite, te moraju ispunjavati još mnogo ostalih obaveza vezanih za studij. Teret različitih zadataka i obaveza očituje se stresom kod studenata. Uzroci stresa studenata su različiti kao na primjer: zahtjevni kolegiji, gust raspored predavanja, stres prije i za vrijeme usmenih i pismenih ispita, stres od učenja, neovisnost, financije, narušeni odnosi s profesorima i kolegama i mnogo drugih uzroka koji se očituju u svakodnevnom životu studenta. Visoka izloženost i podložnost stresu, može imati značajne posljedice na živote studenata. Stres se očituje na tjelesnom i psihičkom zdravlju pojedinca. Dugotrajno izlaganje stresu može uzrokovati različite tegobe kao što su nesanicu, glavobolju, bolovi u želudcu, razdražljivost i slično. Pojedinci koji su slabije otporni na stres, mogu imati ozbiljne posljedice u vidu mentalnih i tjelesnih bolesti (Jakšić, 2014.).

Emocionalna inteligencija utječe na upravljanje i percepciju stresa, te je izrazito korisno za pojedinca da shvaća i upravlja svojim emocijama, kako bi svakodnevni stres ostavio što manje

posljedica na njegov život i blagostanje. Studenti s višom razinom emocionalne inteligencije se bolje nose sa stresom koji je uzrokovan studiranjem, te ih rjeđe zahvaćaju stanja tjeskobe i panike, za razliku od studenata nižom razinom emocionalne inteligencije. Istraživanja su pokazala da stres utječe na emocije pa kada stres prijeđe granice izdržljivosti pojedinca, tada nastupaju anksioznost i psihološke nestabilnosti (strah, ljutnja, frustracija, mržnja, paranoja). Pojedinci s višom razinom emocionalne inteligencije prosuđuju da im takva stanja i emocije ne donose korist, te se ne upuštaju u njih. Stres čini veliki faktor u akademskim uspjesima studenata. Nemogućnost nošenja sa stresom i emocionalna nestabilnost mogu uzrokovati pogoršanje ocjena i općeg uspjeha. Emocionalna inteligencija je važan instrument za studente u smislu boljeg upravljanja svojim emocijama i izbjegavanja neugodnih i stresnih emocija (Pau i sur., 2004.).

Emocionalna regulacija istaknuta je kao jedna od najvažnijih sposobnosti koju student mora posjedovati kako bi poboljšao učinkovitost u učenju. Studenti koji mogu lakše regulirati svoje emocije bolje upravljaju stresom. Procjenjivanje i shvaćanje emocija dodatno pojačava temelj za suočavanje sa stresom. Dokazano je kako emocionalna regulacija pozitivno utječe na smanjenje stresa, blagostanje i zadovoljstvo životom. Regulacija emocija je posebno važna za akademski uspjeh studenata. Studenti moraju dobro poznavati emocionalnu regulaciju kako bi mogli ostvariti što veću kontrolu nad neizbježnim negativnim emocijama. Emocionalna regulacija je bitna zbog poticanja i njegovanja pozitivnih emocija koje pojedinca približavaju ostvarivanju svojih potencijala. Salovey tvrdi da uspješna i efikasna samoregulacija vodi prema zacrtanom cilju, odnosno da studenti s nadmoćnom emocionalnom inteligencijom bolje upravljaju emocijama u stresnim događajima, kvalitetnije razmišljaju u negativnim situacijama i bolje postavljaju sljedeće ciljeve. Viša razina emocionalne inteligencije kod studenata je vidljiva i u očekivanju emocija do kojih će doći prilikom rješavanja zahtjeva na studiju i smanjivanja utjecaja onih koje mogu prouzrokovati stres. Komponente emocionalne inteligencije, posebice prilagodljivost i regulacija su posebno istaknute kao važne u suočavanju sa stresom (Saklofske i sur. 2012.).

Proučavanje povezanosti emocionalne inteligencije i stresa pokazalo je kako razina emocionalne inteligencije utječe na percepciju doživljenog stresa. Pojedinci s nižom razinom emocionalne inteligencije, intenzivnije reagiraju na stresne situacije i ne koriste strategije za smanjivanje utjecaja stresa, dok osobe s višom razinom ne prosuđuju događaj izrazito stresnim, te tako smanjuju intenzitet situacije na minimum (Schutte i sur. 1998.).

Za vrijeme obavljanja fakultetskih obaveza, stres može djelovati na studente na razne načine. Neočekivani razvoj događaja, pismeni i usmeni ispiti utječu na stanje mnogih studenata, te oni osjete uznemirenost, gubitak kontrole nad obavezama, bijes i uzrujanost radi utjecaja stresa na njih. Takvo stanje pojedinca smanjuje njegove šanse za ostvarivanjem uspjeha, te ga obeshrabruje za daljnje uspjehe. Shodno tome, studenti moraju raditi na razvijanju vještina emocionalne inteligencije kako bi umanjili negativne utjecaje i povećali priliku za uspjeh. Svi studenti tijekom studija prožive osjećaje frustracije i ljutnje zbog nedostizanja zadanih ciljeva. Studenti koji bolje upravljaju negativnim osjećajima i mislima ostvaruju bolje rezultate. Oni se pouzdaju u snagu svoje emocionalne inteligencije, u vještinu upravljanja intenzitetom negativnih misli i osjećaja. Dakle, stres ima važan utjecaj u studiranju i ostvarivanju akademskog uspjeha. Kako bi se pojedinac bolje nosio s problemima koje uzrokuje studiranje, mora ovladati vještinama emocionalne regulacije, prilagodljivosti na situacije, prepoznavanja i shvaćanja svojih emocija. Time stvara što bolju percepciju o stresnim situacijama i tako smanjuje jačinu utjecaja stresa.

3.4 Uloga emocionalne inteligencije u upravljanju vremenom tijekom studija

Vrijeme, u fizičkom objašnjenju, definirano je kao fizička veličina trajanja između dva događaja. Upravljanje vremenom smatrano je efikasnim korištenjem vremena kako bi se lakše i produktivnije ostvarili ciljevi. S obzirom na niz različitih aktivnosti s kojima se prosječna osoba danas bavi, pravilno organiziranje vremena vrijedi kao jedna od najvažnijih sposobnosti koju moderan čovjek mora posjedovati. Dobro upravljanje vremenom zahtjeva analiziranje, planiranje, određivanje prioriteta i organiziranje zadataka i ciljeva. (Haynes, 1999.) Osobe koje nisu vješte u upravljanju vremenom, uglavnom imaju problema u privatnom, a posebice i u poslovnom životu. Temelj za uspješno iskorištavanje vremena pronalazi se u planiranju (Keenan, 1996.).

Upravljanje vremenom zahtjeva osobnu vještinu i upornost u izvođenju. Kako bi se ostvarila produktivnost i efikasnost, vrijeme se mora koristiti ekonomično, odnosno prioriteti se moraju izvršavati prvi. Jedan od najefikasnijih načina upravljanja vremenom je planiranje unaprijed. Pojedinci koji stvaraju planove za naredno razdoblje učinkovito koriste svoje vrijeme u obavljanju zadanih obaveza. Studenti se danas susreću sa širokim spektrom aktivnosti i prilika koje im se nude u svakodnevnom životu i bitna im je izvrsna raspodjela vremena između akademskih i osobnih obaveza. Istraživanja su pokazala kako se javlja trend povezanosti između emocionalne inteligencije i vještine upravljanja vremenom. Studenti s nižom razinom

emocionalne inteligencije pokazali su manjak vještine upravljanja vremenom i organizacijom, nisu obavljali zadatke na vrijeme, radili su neposredno prije vremenskog roka, gubili su vrijeme na nepotrebne aktivnosti, dok su studenti s razvijenijom emocionalnom inteligencijom bolje organizirali vrijeme čak i kada bi se pojavili neočekivani događaji. Rezultati istraživanja su pokazali da pojedinci koji su dobro organizirani i vješti su u upravljanju vremenom, manje podliježu stresu (Pau i sur., 2004.).

Studenti koji bolje upravljaju vremenom i imaju **višu razinu** emocionalne inteligencije ostvaruju više pozitivnih ishoda tijekom studija. Upravljanje vremenom i samopouzdana vještine komunikacije utvrđene su kao činitelji akademskog uspjeha. Skale upravljanja vremenom, osobnog zadovoljstva i ostvarivanja ciljeva pokazale su znatno različite rezultate kod vrlo uspješnih studenata i ostalih manje uspješnih. Dokazano je da osobe s većom razinom samopoštovanja, samo aktualizacije, razumijevanja sebe, svojih emocija i ideja, bolje i efikasnije organiziraju svoje vrijeme, te pozitivno reagiraju na nepredviđene poteškoće (Deniz, Tras i Aydogan, 2009.).

Deniz, Tras i Aydogan (2009.) su dokazali da postoji izravna povezanost između emocionalne inteligencije (interpersonalne i intrapersonalne vještine), s upravljanjem stresom i odugovlačenjem. Odugovlačenje je po definiciji odlaganje zadataka i odgovornosti koje se moraju ispuniti, te je jedan od načina rukovođenja stresom, koji se javlja kada je ego ugrožen zbog izbjegavanja zadataka. Odugovlačenje se javlja kod približno 70% studenata i to je jedan od učestalijih razloga produljenja studija. Povezanost s emocionalnom inteligencijom se očituje u mogućnostima pojedinca da shvaća, osjeća i usmjerava svoje emocije prema ili suprotno od cilja. Studenti koji imaju bolju kontrolu nad svojim intrapersonalnim vještinama manje odugovlače. Odugovlačenje je poveznica između upravljanja stresom i vremenom kod studenta (Deniz, Tras i Aydogan, 2009.).

Studenti koji bolje upravljaju vremenom, bolje su organiziraniji, poredaju obaveze prema prioritetima i tako ih obavljaju. Unaprijed planiraju svoje obaveze, rješavaju probleme i zadatke na vrijeme, nemaju potrebu za radom neposredno prije vremenskog roka, jer svoje zadaće obavljaju čim im se ponudi prilika. Pojedinci koji imaju bolje vještine upravljanja vremenom si pomažu s dnevnim ili tjednim planerima u kojima zapisuju liste zadataka i obaveza potrebne za rješavanje.

U sljedećem poglavlju će se provesti empirijsko istraživanje o važnosti emocionalne inteligencije i navedenih elemenata studiranja u ovom poglavlju za akademski uspjeh kod studentske populacije završne godine Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu.

4. Empirijsko istraživanje o važnosti emocionalne inteligencije i pojedinih elemenata tijekom studija

U ovom diplomskom radu provedeno je empirijsko istraživanje o važnosti emocionalne inteligencije tijekom studija. Istraživanjem je ispitano stanje emocionalne inteligencije, stresa, motivacije, vještine upravljanja vremenom i akademski uspjeh studenata završne godine Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu. Svrha ovog rada je bila utvrditi važnost emocionalne inteligencije za studente, te kako ona utječe na elemente vezane za akademski uspjeh. U nastavku su opisani instrument, uzorak, način provedbe istraživanja i obrada podataka. Na kraju su navedena ograničenja i preporuke za buduća istraživanja.

4.1. Metodologija istraživanja

Kako bi bila istražena važnost emocionalne inteligencije tijekom studija provedeno je kvantitativno empirijsko istraživanje. U istraživanju su obrađeni podaci iz primarnih izvora. Podaci su prikupljeni anonimnim upitnikom izrađenim putem Google Forms obrasca. Anonimni upitnik je podijeljen na pet dijelova. Prvi dio upitnika se odnosio na opće podatke o studentu i o ostvarenom akademskom uspjehu, u drugom dijelu provjereno je stanje emocionalne inteligencije, u trećem dijelu ispitan je stres tijekom studija, četvrti se odnosio na motivaciju za učenje i studiranje, a u posljednjem dijelu je provjerena vještina upravljanja vremenom. Upitnik je prosljeđen ispitanicima putem e-maila. Ciljana skupina ispitanika bili su studenti završne godine studija Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu. Ispitana su 103 studenta iz svih smjerova diplomskog opredjeljenja. Prilikom statističke obrade podataka korišten je računalni program SPSS (inačica 25.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD). Kategorijske varijable su deskriptivno prikazane pomoću apsolutnih i relativnih frekvencija, a numeričke ovisno o razdiobi. Ako je riječ o normalnoj razdiobi, podaci su prikazani pomoću aritmetičke sredine i standardne devijacije, u protivnom pomoću medijana i interkvartilnog raspona. Razlike među numeričkim varijablama testirane su pomoću T testa i jednosmjerne analize varijance, odnosno Kruskal Wallis testom i Man Whitney U testom. Povezanost među numeričkim varijablama ispitana je pomoću Pearsonovog, Poin Bisserialnog i Spearmanovog korelacijskog testa. Kako bi se utvrdili prediktori emocionalne inteligencije korištena je Linearna regresijska analiza. Razina statističke značajnosti određena je s $p < 0,05$.

4.2. Rezultati istraživanja

Struktura ispitivane skupine prikazana je u Tablici 3. U istraživanju je sudjelovalo 103 studenta Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, od čega je najveći broj (N=28) s diplomskog studija Menadžmenta (27,2%), pa slijede 21 (20,4%) s diplomskog studija Financija, 20 (19,4%) s diplomskog studija Analiza i poslovno planiranje, 14 (13,6%) s diplomskog studija Marketinga, osam (7,8 %) sa studija Trgovine i međunarodnog poslovanja, po pet (4,9%) s diplomskih studija Računovodstvo i revizija i Turizam, te dva (1,9%) s diplomskog studija Menadžerska informatika.

Tablica 3. Demografski podatci (spol, dob, trajanje studija, prosječna ocjena, smjer studija) za sudionike istraživanja (N=103)

		N (%)
Spol	Muško	36 (35)
	Žensko	67 (65)
Dob	23 – 24	55 (53,4)
	25 – 26	32 (31,1)
	27 – 30	11 (10,7)
	31 i stariji	5 (4,9)
Trajanje studija	5 godina	61 (59,2)
	6 godina	22 (21,4)
	7 godina	17 (16,5)
	8 godina i više	3 (2,9)
Prosječna ocjena tijekom studija	2 – 3	5 (4,9)
	3,01 – 3,49	28 (27,2)
	3,50 – 4,00	35 (34)
	4,01 – 4,49	27 (36,2)
	4,50 – 5,00	8 (7,8)
Smjer diplomskog studija	Analiza i poslovno planiranje	20 (19,4)
	Financije	21 (20,4)
	Marketing	14 (13,6)
	Menadžerska informatika	2 (1,9)
	Menadžment	28 (27,2)
	Računovodstvo i revizija	5 (4,9)
	Trgovina i međunarodno poslovanje	8 (7,8)
	Turizam	5 (4,9)

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo 49 (47,6%) studenata koji su završili studij u roku, dok ih 23 (22,3%) produžilo studij zbog nedovoljno ozbiljnog pristupa, 21 (20,4%) zbog nedovoljne

motiviranosti, 19 (18,4%) ih je produžilo zbog rada uz studiranje. Ostale distribucije koje se odnose na razloge za produljenje studija vidljive su u tablici niže.

Tablica 4. Distribucija razloga za produljenje studija

		N (%)
Razlozi za produljenje studija	Završio/la u roku	49 (47,6)
	Nedovoljna motiviranost	21 (20,4)
	Financijski razlozi	7 (6,8)
	Nedovoljno ozbiljan pristup	23 (22,3)
	Problemi sa učenjem	7 (6,8)
	Posao uz studiranje	19 (18,4)
	Putovanje	5 (4,9)
	Trudnoća	2 (1,9)
	Obiteljski problemi	8 (5,8)
	Zdravstveni problemi	2 (1,9)

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

Iz Tablice 5. mogu se vidjeti aritmetičke sredine i rasponi rezultata upitnika stresa, emocionalne inteligencije, motivacije i upravljanja vremenom, te rezultat Kolmogorov – Smirnov testa. Kako je rezultat Kolmogorov – Smirnov testa značajan za varijable stresa i emocionalne inteligencije u daljnjoj statističkoj obradi korišteni su neparametrijski testovi, dok za varijable motivacije i upravljanja vremenom nije značajan te će se koristiti parametrijski testovi.

Tablica 5. Prosječne vrijednosti i raspon rezultata na upitnik stresa, emocionalne inteligencije, motivacije i upravljanja vremenom

	M (min - max)	SD	KS	P*
Stres	19,155 (5 – 31)	5,146	0,089	0,04
Emocionalna inteligencija	58,873 (30 – 80)	12,783	0,149	<0,001
Motivacija	81,776 (45 – 120)	18,387	0,062	0,200
Upravljanje vremenom	53,854 (32 – 72)	9,597	0,063	0,200

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

Prema rezultatima iz Tablice 6. vidljivo je kako je medijan za varijablu stresa prema prosječnoj ocjeni najniži kod ispitanika koji su ostvarile prosječnu ocjenu 4,01 do 4,49, dok je najviša kod ispitanika koji su ostvarili prosječnu ocjenu od dva do tri, Kruskal Wallis test je pokazalo kako

postoji značajna razlika u razini stresa prema prosječnoj ocjeni tijekom studija ($H=14,723$; $P=0,005$), post hoc usporedbama (Dunn) utvrđeno je kako značajno manju razinu stresa imaju ispitanici koji su ostvarili ocjenu od 4,5 do pet naspram ispitanika koji su ostvarili ocjene dva do tri ($P=0,034$), od 3,01 do 3,49 ($P=0,034$). Također najvišu razinu stresa imaju ispitanici koji studiraju Menadžersku informatiku i Marketing dok najnižu razinu imaju ispitanici koji studiraju Računovodstvo i reviziju, no Kruskal Wallis testom nije se pokazalo kako su ove razlike značajne. Studenti smjera Menadžment imaju umjereno povišenu razinu stresa.

Tablica 6. Deskriptivna statistika i rezultati Mann Whitney testa i Kruskal Wallis testa varijance za stresa prema demografskim varijablama

		Medijan (interkvartilni raspon)	U	P
Spol	Muško	20 (15,25 – 22)	1053,00	0,851
	Žensko	19 (16 – 23)		
		Medijan (interkvartilni raspon)	H	P
Dob	23 - 24	19 (15 – 22)	5,449	0,142
	25 - 26	20 (15 – 21,75)		
	27 - 30	22 (19 – 28)		
	31 i stariji	19 (14,50 – 29,50)		
Trajanje studija	5 godina	19 (14,50 – 21)	6,686	0,083
	6 godina	19,50 (16,50 – 22,25)		
	7 godina	21 (18,50 – 24,50)		
	8 godina i više	28 (15 -)		
Prosječna ocjena tijekom studija	2 - 3	22 (20,50 – 28)	14,723	0,005
	3,01 – 3,49	20 (17,25 – 24,50)		
	3,50 – 4,00	20 (15 – 23)		
	4,01 – 4,49	17 (14 – 19)		
	4,50 – 5,00	18 (16 – 22,75)		
Smjer diplomskog studija	Analiza i poslovno planiranje	18 (13,25 – 20)	12,017	0,100
	Financije	19 (16,50 – 23)		
	Marketing	22 (20 – 26)		
	Menadžerska informatika	22 (21 -)		
	Menadžment	20 (15 – 22)		
	Računovodstvo i revizija	15 (12 – 23)		
	Trgovina i međunarodno poslovanje	20 (18,25 – 20,75)		
Turizam	19 (15,50 – 26,50)			

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

Prema rezultatima iz Tablice 7. vidljivo je kako je Medijan za varijablu emocionalne inteligencije prema dobi ispitanika najviši u dobi od 23 do 24 godine, te opada s dobi da bi bio najniži u dobi od 31 godinu i stariji, no Kruskal Wallis testom nije se pokazalo kako su ove razlike značajne. Također najvišu razinu emocionalne inteligencije imaju ispitanici koji studiraju Računovodstvo i reviziju dok najnižu razinu imaju ispitanici koji studiraju Trgovinu i međunarodno poslovanje, no Kruskal Wallis testom nije se pokazalo kako su ove razlike značajne. Ispitanici koji studiraju Menadžment imaju prosječnu razinu emocionalne inteligencije, od svih ispitanih smjerova.

Tablica 7. Deskriptivna statistika i rezultati Mann Whitney testa i Kruskal Wallis testa varijance za varijablu emocionalne inteligencije prema demografskim varijablama

		Medijan (interkvartilni raspon)	U	P
Spol	Muško	60 (40,25 – 67,75)	1053,00	0,289
	Žensko	64 (55 – 69)		
		Medijan (interkvartilni raspon)	H	P
Dob	23 - 24	64 (50 – 69)	4,146	0,245
	25 - 26	63,50 (57,25 – 69)		
	27 - 30	56 (40 – 64)		
	31 i stariji	51 (45,50 – 67,50)		
Trajanje studija	5 godina	63 (52 – 69,50)	1,803	0,614
	6 godina	63 (56,75 – 67,25)		
	7 godina	64 (48,50 – 66,50)		
	8 godina i više	51 (40 -)		
Prosječna ocjena tijekom studija	2 - 3	64 (35 – 67)	3,627	0,459
	3,01 – 3,49	63 (41,75 – 66,75)		
	3,50 – 4,00	61 (53 – 69)		
	4,01 – 4,49	64 (58 – 70)		
	4,50 – 5,00	62,50 (32 – 65,75)		
Smjer diplomskog studija	Analiza i poslovno planiranje	64 (58,50 – 69)	12,134	0,096
	Financije	64 (60 – 69,50)		
	Marketing	57 (40,25 – 66)		
	Menadžerska informatika	50 (44 -)		
	Menadžment	59 (47,75 – 65,75)		
	Računovodstvo i revizija	65 (51,50 – 70)		

Trgovina i međunarodno poslovanje	44,50 (33,75 – 66,25)
Turizam	64 (45,50 – 70)

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

Prema rezultatima iz Tablice 8. vidljivo je da je aritmetička sredina motivacije ispitanika prema dobi ispitanika opada što su ispitanici stariji, da bi porasla i bila najviša kod ispitanika od 31 godinu i starijih, no treba napomenuti kako je samo pet ispitanika u dobnoj skupini od 31 godinu i stariji. Analiza varijance pokazala je kako postoji značajna razlika u motivaciji s obzirom na dob ispitanika ($F=4,053$; $P=0,009$). Post hoc usporedbama (Tukey) utvrđeno je kako značajno manju razinu motivacije imaju ispitanici u dobi od 27 do 30 godina naspram ispitanika u dobi od 23 do 24 godine ($P=0,039$) i ispitanika u dobi od 31 i više godina ($P=0,012$).

Također je vidljivo kako je aritmetička sredina motivacije prema prosječnoj ocjeni tijekom studija najniža kod ispitanika koji su ostvarili ocjene od dva do tri, dok je najviša kod ispitanika koji su ostvarili ocjenu od 4,5 do pet. Analiza varijance je pokazala kako postoji značajna razlika kod motivacije podijeljene prema prosječnoj ocjeni tijekom studija ($F=7,411$; $P<0,001$), post hoc usporedbama utvrđeno je kako značajno veću razinu motivacije imaju ispitanici koji su ostvarili ocjenu od 4,5 do pet naspram ispitanika koji su ostvarili ocjene dva do tri ($P=0,006$), od 3,01 do 3,49 ($P<0,001$), od 3,5 do 4 ($P=0,023$), također značajno veću razinu motivacije pokazuju ispitanici koji su ostvarili ocjenu od 4,01 do 4,49 naspram ispitanika koji su ostvarili ocjenu od 3,01 do 3,49 ($P=0,002$). Aritmetička sredina motivacije kod ispitanika podijeljenih prema studiju najniža je kod ispitanika koji studiraju Turizam, a najviša kod ispitanika koji studiraju Financije, ali analiza varijance je pokazala kako ove razlike nisu statistički značajne. Ispitanici koji studiraju Menadžment ostvarili su prosječnu razinu motivacije, u usporedbi s ostalim smjerovima (Menadžerska informatika, Turizam i Trgovina i međunarodno poslovanje).

Tablica 8. Deskriptivna statistika i rezultati T testa i Jednosmjerne analize varijance za varijablu motivacije prema demografskim varijablama

		M (min -max)	SD	T	P
Spol	Muško	80,638 (45 – 118)	19,575	-0,459	0,648
	Žensko	82,388 (46 – 120)	17,838		
		M (min -max)	SD	F	P
Dob	23 – 24	84,200 (46 – 120)	18,721	4,053	0,009
	25 – 26	79,625 (16 – 113)	15,114		
	27 – 30	68,454 (45 – 100)	18,195		
	31 i stariji	98,200 (68 – 11)	18,973		
Trajanje studija	5 godina	83,459 (45 – 120)	17,741	1,996	0,119
	6 godina	84,863 (46 – 11)	19,273		
	7 godina	72,176 (46 – 92)	16,371		
	8 godina i više	79,333 (59 – 111)	27,790		
Prosječna ocjena tijekom studija	2 – 3	68,600 (54 – 84)	13,974	7,411	<0,001
	3,01 – 3,49	71,928 (46 – 111)	18,163		
	3,50 – 4,00	81,600 (45 – 111)	15,787		
	4,01 – 4,49	88,851 (46 – 108)	15,339		
	4,50 – 5,00	101,375 (68 – 120)	17,711		
Smjer diplomskog studija	Analiza i poslovno planiranje	82,300 (46 – 106)	14,444	2,083	0,053
	Financije	89,857 (46 – 113)	16,638		
	Marketing	84,071 (57 – 120)	21,167		
	Menadžerska informatika	51,000 (45 – 57)	8,485		
	Menadžment	79,000 (48 – 118)	17,129		
	Računovodstvo i revizija	87,200 (58 – 111)	26,366		
	Trgovina i međunarodno poslovanje	76,375 (63 – 91)	8,650		
	Turizam	70,400 (48 – 109)	28,605		

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

Prema rezultatima iz Tablice 9. vidljivo je da je aritmetička sredina upravljanja vremenom ispitanika prema dobi ispitanika najviša kod ispitanika u dobi od 23 do 24 godine, dok je najniža kod ispitanika u dobi od 27 do 30 godina. Analiza varijance pokazala je kako postoji značajna razlika u upravljanju vremenom s obzirom na dob ispitanika ($F=5,335$; $P=0,002$). Post hoc usporedbama (Tukey) utvrđeno je kako značajno bolje upravljanja vremenom imaju ispitanici u dobi od 23 do 24 godina naspram ispitanika u dobi od 27 do 30 godine ($P=0,001$).

Također je vidljivo kako je analiza varijance pokazala kako postoji značajna razlika kod upravljanja vremenom podijeljene prema prosječnoj ocjeni tijekom studija ($F=6,603$; $P<0,001$), post hoc usporedbama utvrđeno je kako značajno bolje upravljanje vremenom imaju ispitanici koji su ostvarili ocjenu od 4,5 do 5 naspram ispitanika koji su ostvarili ocjene dva do tri ($P=0,001$), od 3,01 do 3,49 ($P=0,001$), od 3,5 do 4 ($P<0,001$) i od ispitanika koji su ostvarili ocjenu od 4,01 do 4,49 ($P=0,022$). Aritmetička sredina upravljanja vremenom kod ispitanika podijeljenih prema studiju najniža je kod ispitanika koji studiraju Menadžersku informatiku, a najviša kod ispitanika koji studiraju Računovodstvo i reviziju, ali analiza varijance je pokazala kako ove razlike nisu statistički značajne. Ispitanici sa smjera studija Menadžment imaju ostvarenu povišenu razinu upravljanja vremenom.

Tablica 9. Deskriptivna statistika i rezultati T testa i Jednosmjerne analize varijance za varijablu upravljanja vremenom prema demografskim varijablama

		M (min -max)	SD	T	P
Spol	Muško	28,555 (8 – 48)	10,776	-1,007	0,316
	Žensko	30,552 (10 – 48)	8,907		
		M (min -max)	SD	F	P
Dob	23 - 24	32,345 (10 – 48)	9,822	5,335	0,002
	25 - 26	28,625 (12 – 45)	7,482		
	27 - 30	20,727 (8 – 35)	9,349		
	31 i stariji	30,400 (18 – 39)	8,173		
Trajanje studija	5 godina	31,573 (10 – 48)	9,580	2,268	0,085
	6 godina	29,090 (12 – 44)	8,863		
	7 godina	25,000 (8 – 40)	9,394		
	8 godina i više	28,000 (18 – 39)	10,535		
Prosječna ocjena tijekom studija	2 - 3	22,000 (13 – 31)	7,280	6,603	<0,001
	3,01 – 3,49	28,214 (8 – 48)	11,308		
	3,50 – 4,00	27,714 (10 – 43)	8,521		
	4,01 – 4,49	31,963 (20 – 44)	6,363		
	4,50 – 5,00	42,750 (33 – 48)	5,522		
Smjer diplomskog studija	Analiza i poslovno planiranje	31,150 (17 – 44)	7,895	1,362	0,230
	Financije	32,095 (14 – 45)	8,401		
	Marketing	24,928 (8 – 48)	11,418		
	Menadžerska informatika	20,500 (13 – 28)	10,606		
	Menadžment	30,464 (10 – 48)	9,469		
	Računovodstvo i revizija	34,600 (27 – 41)	5,727		
	Trgovina i međunarodno poslovanje	29,000 (12 – 48)	12,386		
	Turizam	26,000 (13 – 38)	11,269		

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

U Tablici 10. prikazani su Pearsonovi koeficijenti korelacije između varijabli stresa, emocionalne inteligencije, motivacije i upravljanja vremenom. Nađena je niska ali značajna negativna korelacija između stresa i emocionalne inteligencije ($r=-0,377$; $P<0,001$) i niska

negativna korelacija između stresa i upravljanja vremenom ($r=-0,300$; $P<0,001$), odnosno što je veća razina stresa manja je razina emocionalne inteligencije i upravljanja vremenom. Također nađena je niska pozitivna korelacija emocionalne inteligencije i upravljanja vremenom ($r=0,216$; $P=0,028$), odnosno porastom emocionalne inteligencije dolazi i do boljeg upravljanja vremenom. Nađena je umjerena pozitivna korelacija motivacije i upravljanja vremenom ($r=0,415$; $P<0,001$), odnosno što je veća motivacija bolje je upravljanje vremenom.

Tablica 10. Povezanost stresa, emocionalne inteligencije, motivacije i upravljanja vremenom

		Emocionalna		Upravljanje
		inteligencija	Motivacija	vremenom
Stres	r	-0,377	-0,041	-0,300
	P	<0,001	0,683	0,002
	N	103	103	103
Emocionalna inteligencija	r		0,124	0,216
	P		0,212	0,028
	N		103	103
Motivacija	r			0,415
	P			<0,001
	N			103
Upravljanje vremenom	r			-
	P			-
	N			-

U Tablici 11. prikazani su Point biserialni koeficijenti korelacije između varijabli emocionalne inteligencije i spola, doba, trajanja studija i prosječne ocjenom tijekom studija. Nije pronađena povezanost emocionalne inteligencije i istraživanih varijabli. Od ostalih varijabli nađena je niska, ali značajna negativna korelacija između spola i trajanja studija ($r=-0,220$; $P=0,026$) i između trajanja studija i prosječne ocjene tijekom studija ($r=-0,290$; $P=0,003$), te umjerena pozitivna korelacija dobi i trajanja studija ($r=0,577$; $P<0,001$), odnosno duže trajanje studija povezano je s muškim spolom, te što je duže trajanje studija veća je dob i niža je prosječna ocjena.

Tablica 11. Povezanost emocionalne inteligencije sa spolom, dobom, trajanjem studija i prosječnom ocjenom tijekom studija

		Spol	Dob	Trajanje studija	Prosječna ocjena tijekom studija
Emocionalna inteligencija	r	0,150	-0,087	-0,051	0,078
	P	0,132	0,381	0,606	0,431
	N	103	103	103	103
Spol	r		-0,117	-0,220	0,115
	P		0,240	0,026	0,248
	N		103	103	103
Dob	r			0,577	-0,138
	P			<0,001	0,164
	N			103	103
Trajanje studija	r				-0,290
	P				0,003
	N				103
Prosječna ocjena tijekom studija	r				-
	P				-
	N				-

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

U Tablici 12. prikazani su Point biserialni koeficijenti korelacije između varijabli emocionalne inteligencije diplomskog studija na kojemu ispitanici studiraju. Nađena je niska, ali značajna pozitivna korelacija između emocionalne inteligencije i studiranja na studiju Financija ($r=0,202$; $P=0,041$) i niska negativna korelacija između emocionalne inteligencije i studiranja na studiju Trgovine i međunarodnog poslovanja ($r=-0,228$; $P=0,020$), odnosno veća razina emocionalne inteligencije povezana je studiranjem na studiju Financija, dok je niža razina emocionalne inteligencije povezana sa studiranjem na Trgovini i međunarodnom poslovanju. Niža razina emocionalne inteligencije je, također, povezana sa studijem Menadžementa.

Tablica 12. Povezanost emocionalne inteligencije sa vrstom studija

	r	P	N
Studij - Analiza i poslovno planiranje	0,192	0,052	103
Studij - Financije	0,202	0,041	103
Studij - Marketing	-0,125	0,208	103
Studij - Menadžerska informatika	-0,098	0,324	103
Studij - Menadžment	-0,114	0,251	103
Studij - Računovodstvo i revizija	0,048	0,627	103
Studij - Trgovina i međunarodno poslovanje	-0,228	0,020	103
Studij - Turizam	0,002	0,982	103

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

U Tablici 13. prikazani su Point biserialni koeficijenti korelacije između varijabli emocionalne inteligencije razloga produljenja studija. Nađena je niska, ali značajna pozitivna korelacija između emocionalne inteligencije i rada uz studij kao razloga za produljenje ($r=0,196$; $P=0,048$), odnosno veća razina emocionalne inteligencije povezana je radom uz studiranje kao razlogom produljenja studija.

Tablica 13. Povezanost emocionalne inteligencije sa razlogom produljenja studija

	r	P	N
Završio u roku	-0,131	0,187	103
Nedovoljna motiviranost	-0,040	0,685	103
Financijski razlozi	-0,106	0,284	103
Nedovoljno ozbiljan pristup	-0,044	0,658	103
Problemi s učenjem	-0,113	0,258	103
Posao uz studiranje	0,196	0,048	103
Putovanje	0,031	0,759	103
Trudnoća	0,040	0,687	103
Obiteljski problemi	-0,167	0,092	103
Zdrav. problemi	-0,048	0,627	103

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

Kako bi se utvrdilo koji su značajni prediktori emocionalne inteligencije kod studenata diplomskih studija Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu provedena je linearna regresijska analiza. U linearnu regresijsku analizu emocionalne inteligencije uvrštene su varijable vrste studija, rezultati upitnika stresa, motivacije, upravljanja vremenom i emocionalne inteligencije. Isključene su varijable spola, dobi i prosječne ocjene kako one nisu pokazale značajnu povezanost koje su prikazane u gornjim tablicama. Koeficijent determinacije regresijske analize iznosi $AR^2=0,183$, odnosno kako je 18,3% promjena u emocionalnoj inteligenciji nastalo zbog varijabli uključenih u regresijsku analizu, odnosno ova skupina varijabli značajno objašnjava 18,3% varijance emocionalne inteligencije kod ispitanika ($P=0,001$). Značajna je varijabla studiranja na diplomskom studiju Financija ($P=0,024$) i varijabla stresa ($P=0,001$). Uvidom u β koeficijent vidljivo je kako studiranje na studiju Financija pozitivno doprinose emocionalnoj inteligenciji naspram referentne varijable studiranja na diplomskom studiju Menadžmenta. Varijabla stresa negativno doprinosi emocionalnoj inteligenciji ispitanika, odnosno studiranje studiju Financija doprinosi većoj razini emocionalne inteligencije.

Tablica 14. Linearna regresijska analiza emocionalne inteligencije prema demografskim varijablama i varijablama koje se odnose na stres, motivaciju i upravljanje vremenom

	β	T	P	AR ²	P
Dob - 25-26	0,183	1,986	0,050	0,265	<0,001
Dob - 27-30	0,016	0,147	0,883		
Dob - 30+	-0,047	-0,503	0,616		
Prosječna ocjena - 3,01 - 3,49	-0,147	-0,731	0,467		
Prosječna ocjena - 3,50 - 4,00	-0,183	-0,838	0,404		
Prosječna ocjena - 4,01 - 4,49	-0,268	-1,223	0,225		
Prosječna ocjena - 4,50 - 5,00	-0,463	-2,925	0,004		
Studij - Analiza i poslovno planiranje	0,148	1,447	0,151		
Studij - Financije	0,303	2,821	0,006		
Studij - Marketing	0,076	0,742	0,460		
Studij - Menadžment	0,092	0,088	0,510		
Studij - Menadžerska informatika	0,012	0,118	0,906		
Studij - Računovodstvo i revizija	0,020	0,217	0,829		
Studij - Trgovina i međunarodno poslovanje	-0,220	-2,261	0,026		
Studij - Turizam	0,144	1,508	0,135		
Stres	-0,366	-3,703	<0,001		
Motivacija	0,130	1,188	0,238		
Upravljanje vremenom	0,222	1,987	0,050		

Izvor: djelo autora prema prikupljenim podacima primarnog istraživanja

4.3. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja

Najbitnije ograničenje ovog istraživanja je namjerni uzorak. Prikupljanje ispitanika potrebnih za istraživanje je ostvareno preko međusobnih poznanstva, te tako u potpunosti ne može predstavljati stvarno stanje. Jedno od ograničenja ovog istraživanja je i broj ispitanika. Ukupan broj od 103 ispitanika samo jednog Fakulteta predstavlja mali uzorak, na temelju kojeg se ne može generalizirati i donositi važne zaključke. Veći broj ispitanika bi povećao reprezentativnost

istraživanja. Iako je mali uzorak, ovo istraživanje može poslužiti kao temelj za buduća, opsežnija istraživanja. Nadalje, ističe se i različiti uzorak ispitanika po smjerovima. Najviše ispitanika je bilo sa smjera Menadžment (28), dok je iz smjera Menadžerske informatike samo 2 ispitanika, te takav uzorak ne može predstavljati objektivno stanje studenata smjera Menadžerske informatike.

Također ograničenja ovog istraživanja odnose se i na period prikupljanja podataka. Podatci su prikupljeni tijekom ljeta. S obzirom na to da studenti tijekom ljeta nisu vezani za obaveze na fakultetu, prikupljeni broj odgovora je mogao biti većida se istraživanje provodilo tijekom akademske godine. Pretpostavka je da je velik broj pitanja u anketi, kod nekih ispitanika je uzrokovao zasićenje odgovaranja, te su dobiveni odgovori bez promišljanja o pitanju. Također, postoji mogućnost da su ispitanici davali odgovore koji su socijalno prihvatljiviji. Uz to sva pitanja su zatvorenog tipa, pa tako ispitanici nisu mogli izraziti svoje mišljenje o temi, niti im je dopušteno da odgovaraju svojim riječima.

Ovo istraživanje pruža dobar temelj za daljnje istraživanje ovog područja, kako bi bila jasnija povezanost između emocionalne inteligencije i uspjeha tijekom studiranja, te kako bi se mogao donijeti konačni sud o važnosti emocionalne inteligencije za studente tijekom studija. Proširenjem uzorka, ostvaren bi bio kvalitetniji niz podataka za obradu, te bi istraživanje bilo razumljivije. Nadalje, usmjerenjem na jedan element studiranja tijekom istraživanja bi se mogao bolje i detaljnije procijeniti utjecaj emocionalne inteligencije na odabrani element studiranja.

5. Zaključak

Istraživanjem je dokazano kako su najuspješniji studenti, odnosno oni koji su ostvarivali najveću prosječnu ocjenu i koji su najkraće studirali, pojedinci sa najnižom razinom stresa. Studenti više razine emocionalne inteligencije su završavali studij do 24. godine, bez dokazane povezanosti bolje prosječne ocjene s višom razinom emocionalne inteligencije. Najstariji studenti i oni sa najvećom prosječnom ocjenom su bili najviše motivirani. Vremenom su najbolje upravljali najmlađi studenti, koji su u najkraćem roku završavali studij s najvećom prosječnom ocjenom. U istraživanju je dokazano kako studenti s najvećom razinom emocionalne inteligencije studiraju na smjeru Financije, te je ostvarena niska pozitivna korelacija između smjera financija i emocionalne inteligencije. Studenti smjera Menadžment su ostvarivali prosječne rezultate u upitniku. Istraživanjem je potvrđena najveća povezanost između emocionalne inteligencije i stresa, te emocionalne inteligencije i upravljanja vremenom, koje su potvrđene kao glavni prediktori akademskog uspjeha. Niska razina emocionalne inteligencije je povezana sa studentima starijim od 31. godine i onima koji su studirali osam i više godina.

Stres se pokazao kako najznačajniji prediktor emocionalne inteligencije kod studenata, također je i pokazao povezanost s emocionalnom inteligencijom. No na osnovu ovoga istraživanja teško se mogu postavljati zaključci i uzročno posljedične veze razloga ovakvih rezultata. U prvom redu zbog toga što je pitanje je li povećana razina stresa umanjuje sam kapacitet za emocionalnu inteligenciju kod ispitanika. S druge strane pitanje je da li veća razina emocionalne inteligencije omogućava bolje prilagođavanje stresnim situacijama i bržem oporavku nakon stresnog događaja. Odnosno emocionalna inteligencija djeluje kao moderator veze između stresa i psihičkog zdravlja pojedinca. Ona daje mogućnost osobe da prepozna svoje osjećaje i osjećaje drugih, te na taj način omogućava lakše obavljanje zadataka i učinkovitost u radu s drugim ljudima, a što je vrlo važno za vrijeme studiranja, no u ovome istraživanju nije se pokazalo kako veća razina emocionalne inteligencije omogućuje bolji uspjeh tijekom studiranja. Slijedom navedenog ne može se sa sigurnošću tvrditi utječe li veći stres na manju emocionalnu inteligenciju ili veća emocionalna inteligencija na manji stres, no svakako da je veza između ove dvije varijable važna, što je potvrđeno i ovim istraživanjem, i u svakodnevnom životu i za vrijeme studiranja.

Utjecaj emocionalne inteligencije na otpornost na stres i upravljanje vremenom, uz motivaciju se pokazao kao ključna poveznica s akademskim uspjehom u ovom istraživanju. Nedostatak ili

manjak jednog od promatranih faktora uvelike usporava i smanjuje uspjeh studenta, posebice upravljanje vremenom i otpornost na stres. Zaključeno je da niža emocionalna inteligencija pridonosi lošijem i produženom studiranju, stoga je važnost u njenom razvoju. U budućim istraživanjima naglasak cjelokupnog istraživanja treba biti na pojedinom elementu uspješnosti studiranja i njegovoj povezanosti s emocionalnom inteligencijom, kako bi se dobili realniji i detaljniji rezultati.

Literatura

1. Atkinson, J. W. (1964.), *An introduction to motivation*, New York (NY): Van Nostrand Publisher
2. Bahtijarević-Šiber, F., Sikavica, P. i Pološki Vokić, N. (2008.), *Suvremeni menadžment – Vještine, sustavi i izazovi*, Zagreb: Školska knjiga
3. Barchard, K. A. (2003.), Does emotional intelligence assist in the prediction of the academic success?, *Educational and Psychological Measurement*, 63(5), 840-858. <https://doi.org/10.1177/0013164403251333>
4. Bar-On, R. (2006.), The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence, *Psiothema*, 18(suppl), 13-25.
5. Benabou, R. i Tirole, J. (2002.), Self-Confidence and Personal Motivation, *The Quarterly Journal of Economics*, 117(3), 871-915. <https://doi.org/10.1162/003355302760193913>
6. Bradberry, T. i Greaves, J. (2008.), *Emocionalna inteligencija*, Ljubljana: Založba Tuma
7. Busato, V., Prius, F., Elshaut, J. i Hamaker, C. (2000.), Intellectual ability, learning style, personality, achievement motivation and academic success of psychology students in higher education, *Personality and individual differences*, 29(6), 1057-1068. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(99\)00253-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(99)00253-6)
8. Cohen R., Allaby, C., Cumbaa, C., Fitzgerald, M., Ho, K., Hui, B., Latulipe, C. ... Siddiqi, S. (1998.), What is initiative?, *User Modeling and User-Adapted Interaction*, 8(3/4), 171-214. <https://doi.org/10.1023/A:1008398023083>
9. Cohen, S., Kamarck, T. i Mermelstein, R. (1983.), *Perceived Stress Scale* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.mindgarden.com/documents/PerceivedStressScale.pdf>
10. Deniz, M. E., Tras, Z. i Aydogan, D. (2009.), An Investigation of Academic Procrastination, Locus of Control, and Emotional Intelligence, *Educational Sciences: Theory and Practice*, 9(2), 623-632.
11. Gardner, H. (1999.), *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*, New York, NY: Basic Books
12. George, J. M. (2000.), Emotions and leadership: The Role of Emotional Intelligence, *Human Relations*, 53(8), 1027-1055. <https://doi.org/10.1177/0018726700538001>
13. Glynn, S. M. (2011.), *Science Motivation Questionnaire II (SMQ II)* [e-publikacija], preuzeto s <https://coe.uga.edu/assets/downloads/mse/smqii-glynn.pdf>

14. Goleman, D. (2015.), *Emocionalna inteligencija u poslu*, Zagreb: Mozaik knjiga
15. Goleman, D. (2019.), *Emocionalna inteligencija*, Zagreb: Mozaik knjiga
16. Hajncl, Lj. i Vučenović D. (2013.), Emocionalna inteligencija: Modeli i mjerenja 20 godina poslije, *Suvremena psihologija*, 16(1), 95-113.
17. Hen, M. i Goroshit, M. (2014.), Academic self-efficacy, emotional intelligence, GPA and academic procrastination in higher education, *Eurasian Journal of Social Science*, 2(1), 1-10.
18. Hercigonja, Z. (2018.), *Emocionalna inteligencija u odgoju i obrazovanju*, Varaždin: Fronta Impres
19. Jakšić, M. (2014.), *Sindrom izgaranja na radnom mjestu*, Đakovo: Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu
20. Kulenović, A., Balenović, T. i Buško, V. (2000.), Test analize emocija: jedan pokušaj objektivnog mjerenja sposobnosti emocionalne inteligencije, *Suvremena psihologija*, 3(1-2), 27-48.
21. Mayer, J. D. i Salovey, P. (1999.), Što je emocionalna inteligencija?, u: Salovey P. i Sluyter, D. J. (ur.), *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: pedagoške implikacije*, (str. 3-31.), Zagreb: Educa.
22. Mayer, J. D., Salovey P., Caruso, D. R. i Sitarenios, G. (2003.), Measuring emotional intelligence with the MSCEIT V2.0., *Emotion*, 3(1), 97-105. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.3.1.97>
23. Milivojević, Z. (2010.), *Emocije: Psihoterapija i razumijevanje emocija*, Zagreb: Mozaik knjiga
24. Miljković, D. i Rijavec, M. (2007.), *Organizacijska psihologija: odabrana poglavlja*, Zagreb: IEP/D2
25. Miljković, D. i Rijavec, M. (2001.), *Razgovori sa zrcalom*, Zagreb: IEP
26. Olmstead, J. W. (2010.), *Effective Time management Skills & Practices Self-Assessment Questionnaire* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.olmsteadassoc.com/wp-content/uploads/2017/01/Effective-Time-Management-Skills-Self-Assessment-Questionnaire.pdf>
27. Palmer, B., Walls, M., Burgess, Z. i Stough, C. (2001.), Emotional intelligence and effective leadership, *Leadership & Organization Development Journal*, 22(1), 5-10. <https://doi.org/10.1108/01437730110380174>
28. Parker, J. D. A., Summerfeldt, L. J., Hogan, M. J. i Majeski, S. A. (2004.), Emotional intelligence and academic success: examining the transition from high school to

- university, *Personality and Individual Differences*, 36(1), 163-172. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00076-X](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00076-X)
29. Parker, J. D. A., Hogan, M. J., Eastabrook, O. A. i Wood, L. M. (2006.), Emotional intelligence and student retention: Predicting the successful transition from high school to university, *Personality and Individual Differences*, 41(7), 1329-1336. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.04.022>
30. Pau, A. K. H., Croucher, R., Sohanpal, R., Muirhead, V. i Seymour, K. (2004.), Emotional intelligence and stress coping in dental undergraduates – a qualitative study, *British Dental Journal*, 197(4), 205-209. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.4811573>
31. Petrides, K., Frederickson, N. i Furnham, A. (2004.), The role of trait emotional intelligence in academic performance and deviant behavior at school, *Personality and Individual Differences*, 36(2), 277-293. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00084-9](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00084-9)
32. Psihološko savjetovalište Sveučilišnog savjetovališnog centra, Sveučilišta u Rijeci, (2020.), *Emocije, Što i kako s njima?* [e-publikacija], preuzeto s https://www.ssc.uniri.hr/files/Emocije_-_to_i_kako_s_njima.pdf
33. Raboteg-Šarić, Z., Merkaš, M. i Majić, M. (2011.), Nada i optimizam adolescenata u odnosu na roditeljski odgojni stil, *Napredak*, 152(3-4), 373-388.
34. Saklofske, D. H., Austin, E. J., Mastoras, S. M., Beaton, L. i Osborne, S. E. (2012.), Relationship of personality, affect, emotional intelligence and coping with student stress and academic success: Different patterns of association for stress and success, *Learning and Individual Differences*, 22(2), 251-257. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2011.02.010>
35. Salovey P. i Mayer, J. M. (1990.), Emotional intelligence, *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>
36. Salovey P. i Sluyter D. J. (1999.), *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: pedagoške implikacije*, Zagreb: Educa
37. Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J. i Dornheim, L. (1998.), Development and validation of a measure of emotional intelligence, *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-177. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00001-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00001-4)
38. Simmons, S. i Simmons, J. C. (2000.), *Emocionalna inteligencija: procjene i vrste*, Zagreb: Izvori

39. Takšić, V., Mohorić, T. i Munjas, R. (2006.), Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom, *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 15(4-5), 729-752.
40. Van der Zee, K., Thijs, M. i Schakel, L. (2002.), The relationship of emotional intelligence with academic intelligence and the Big Five European, *European Journal of Personality*, 16(2), 103-125. <https://doi.org/10.1002/per.434>
41. Wang, Y., Xie, G. i Cui, X. (2016.), Effects of emotional intelligence and self-leadership on students coping with stress, *Social Behavior and Personality: an international journal*, 44(5), 853-864. <https://doi.org/10.2224/sbp.2016.44.5.853>
42. Wong, C. i Law, K. (2002.), The effects of leader and follower emotional intelligence on performance and attitude: An exploratory study, *The Leadership Quarterly*, 13(3), 243-274. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(02\)00099-1](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(02)00099-1)

Popis tablica

- Tablica 1. Opis osoba s visokom odnosno niskom emocionalnom inteligencijom6
- Tablica 2. Struktura sposobnosti i vještina uključenih u konstrukt emocionalne inteligencije7
- Tablica 3. Demografski podatci (spol, dob, trajanje studija, prosječna ocjena, smjer studija) za sudionike istraživanja (N=103)27
- Tablica 4. Distribucija razloga za produljenje studija28
- Tablica 5. Prosječne vrijednosti i raspon rezultata na upitnik stresa, emocionalne inteligencije, motivacije i upravljanja vremenom28
- Tablica 6. Deskriptivna statistika i rezultati Mann Whitney testa i Kruskal Wallis testa varijance za stresa prema demografskim varijablama29
- Tablica 7. Deskriptivna statistika i rezultati Mann Whitney testa i Kruskal Wallis testa varijance za varijablu emocionalne inteligencije prema demografskim varijablama30
- Tablica 8. Deskriptivna statistika i rezultati T testa i Jednosmjerne analize varijance za varijablu motivacije prema demografskim varijablama32
- Tablica 9. Deskriptivna statistika i rezultati T testa i Jednosmjerne analize varijance za varijablu upravljanja vremenom prema demografskim varijablama34
- Tablica 10. Povezanost stresa, emocionalne inteligencije, motivacije i upravljanja vremenom35
- Tablica 11. Povezanost emocionalne inteligencije sa spolom, dobom, trajanjem studija i prosječnom ocjenom tijekom studija36
- Tablica 12. Povezanost emocionalne inteligencije sa vrstom studija37
- Tablica 13. Povezanost emocionalne inteligencije sa razlogom produljenja studija37
- Tablica 14. Linearna regresijska analiza emocionalne inteligencije prema demografskim varijablama i varijablama koje se odnose na stres, motivaciju i upravljanje vremenom39

Prilog

Anketni upitnik

Važnost emocionalne inteligencije i pojedinih elemenata tijekom studija

Važnost emocionalne inteligencije i pojedinih elemenata tijekom studija.

Anonimna anketa za potrebe diplomskog rada

Poštovani/a,

ovo istraživanje provodi se u okviru izrade diplomskog rada na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Podaci i informacije koje će se prikupiti u ovom istraživanju koristit će se isključivo u svrhu izrade diplomskog rada. U ovoj anketi ispunjavat ćete upitnik vezan za akademski uspjeh, PSS (Perceived Stress Scale – percipiranu skalu stresa), TMQ (Time Management Questionnaire – upitnik o procjeni upravljanja vremenom), SMQ II (Science Motivation Questionnaire II – znanstveni upitnik motivacije) i skalu emocionalne inteligencije WLEIS (Wong and Law Emotional Intelligence Scale). Upitnik je namijenjen svim studentima završnih godina Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Krajnji cilj ovog istraživanja jest otkriti postoji li povezanost između razine emocionalne inteligencije i akademskih uspjeha, te objašnjenje povezanosti.

Sudjelovanje u istraživanju i ispunjavanju ankete potpuno je anonimno i dobrovoljno.

Unaprijed zahvaljujem svima na sudjelovanju u istraživanju.

Spol *

Muško

Žensko

Dob *

23-24

25-26

27-30

30+

Trajanje studija *

5 godina

6 godina

7 godina

8 godina i više

Razlog produženja studija *

ZAVRŠIO/LA SAM STUDIJ U ROKU

Nedovoljna motiviranost

Financijski razlozi

- Obiteljski problemi
- Trudnoća
- Problemi sa zdravljem
- Nedovoljno ozbiljan pristup studiranju
- Problemi s učenjem
- Posao uz studiranje
- Putovanje

⋮

Ostvarena prosječna ocjena tijekom studija *

- 2,00 - 3,00
- 3,01 - 3,49
- 3,50 - 4,00
- 4,01 - 4,49
- 4,50 - 5,00

Smjer diplomskog studija *

- Menadžment
- Financije
- Trgovina i međunarodno poslovanje
- Analiza i poslovno planiranje
- Marketing
- Menadžerska informatika
- Turizam
- Računovodstvo i revizija

WLEIS (Wong and Law) skala emocionalne inteligencije

U sljedećim tvrdnjama odaberite stupanj slaganja/ne slaganja s istima po skali od 1 do 5, pri čemu je 1 - Uopće se ne slažem, 2 - Uglavnom se ne slažem, 3 - Ne mogu se odlučiti, 4 - Uglavnom se slažem, 5 - Potpuno se slažem

Skala emocionalne inteligencije WLEIS *

Uopće se ne sl... Uglavnom se n... Ne mogu se od... Uglavnom se sl... Potpuno se sla...

Većinu vremen...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvijek prepozn...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvijek si postav...	☐	☐	☐	☐	☐
U stanju sam k...	☐	☐	☐	☐	☐
Dobro razumije...	☐	☐	☐	☐	☐
Dobro zamjećuj...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvijek si govori...	☐	☐	☐	☐	☐
Prilično sam sp...	☐	☐	☐	☐	☐
Stvarno razumii...	☐	☐	☐	☐	☐

Stvarno razumij...	☐	☐	☐	☐	☐
Osjetljiv/a sam ...	☐	☐	☐	☐	☐
Samomotiviran...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvijek se mogu ...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvijek znam jes...	☐	☐	☐	☐	☐
Dobro razumije...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvijek potičem ...	☐	☐	☐	☐	☐
Imam dobru ko...	☐	☐	☐	☐	☐

Nakon odjeljka 2 Nastavi na sljedeći odjeljak

Odjeljak 3 od 5

Ljestvica percipiranog stresa

PSS (Perceived stress scale)

Molim Vas da procijenite koliko ste često, u posljednjih mjesec dana, doživljavali određene misli i osjećaje koristeći skalu od 1 do 5, pri čemu je 1 - nikada, 2 - skoro nikada, 3 - ponekad, 4 - prilično često, 5 - jako često

Koliko ste često tijekom studija... *

	Nikada	Skoro nikada	Ponekad	Prilično često	Jako često
...bili uzemireni...	☐	☐	☐	☐	☐
...osjećali da ne...	☐	☐	☐	☐	☐
...se osjećali ne...	☐	☐	☐	☐	☐
...vjerovali u sv...	☐	☐	☐	☐	☐
...osjećali da se...	☐	☐	☐	☐	☐
...imali osjećaj ...	☐	☐	☐	☐	☐
...uspjeli kontro...	☐	☐	☐	☐	☐
...osjećali da im...	☐	☐	☐	☐	☐
...razljutili zbog ...	☐	☐	☐	☐	☐
...osjećali da su...	☐	☐	☐	☐	☐

TMQ (Time Management Questionnaire)

U sljedećim tvrdnjama odaberite stupanj slaganja/neslaganja s istima po skali od 0 do 2, pri čemu je 0 - nikad, 1 - ponekad, 2 - uvijek

Time Management Questionnaire *

	Nikad	Ponekad	Uvijek
Stvari obavljam prema pr...	☐	☐	☐
Obavim sve što trebam ti...	☐	☐	☐
Obavljam zadatke na vrij...	☐	☐	☐
Osjećam da koristim svo...	☐	☐	☐
Obavljam zahtjevne zada...	☐	☐	☐
Trudim se odvojiti vreme...	☐	☐	☐
Dovoljno vremena provo...	☐	☐	☐
Pripremim si dnevnu ili tj...	☐	☐	☐
Lista obaveza mi je pore...	☐	☐	☐

Stignem obaviti svoje ob...	☐	☐	☐
Učim i rješavam zadaću ...	☐	☐	☐
Ne dopuštam si prekide ...	☐	☐	☐
Izbjegavam trošiti vrijem...	☐	☐	☐
Potrošim dovoljno vreme...	☐	☐	☐
U tjednom planeru si ispl...	☐	☐	☐
Imam tjedni plan u koje...	☐	☐	☐
Pokušavam obaviti najza...	☐	☐	☐
Racionalno koristim vrije...	☐	☐	☐
Periodično ocjenjujem sv...	☐	☐	☐
Izbacujem beskorisne ak...	☐	☐	☐
Prosuđujem se po ostvar...	☐	☐	☐
Moja aktivnost je određe...	☐	☐	☐
Imam točnu zamisao što...	☐	☐	☐
Zadovoljan sam kako kor...	☐	☐	☐

SMQ II (Science Motivation Questionnaire II) ✕ ⋮

U sljedećim tvrdnjama odaberite stupanj slaganja/neslaganja s istima po skali od 1 do 5, pri čemu je 1 - nikad, 2 - rijetko, 3 - ponekad, 4 - često, 5 - uvijek.

⋮

Science Motivation Questionnaire II - za potrebe studija ekonomije *

	Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
Znanje ekonom...	☐	☐	☐	☐	☐
Volim ostvariti ...	☐	☐	☐	☐	☐
Učenje ekonom...	☐	☐	☐	☐	☐
Važno mi je do...	☐	☐	☐	☐	☐
Dovoljno se tru...	☐	☐	☐	☐	☐
Koristim strate...	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje eko...	☐	☐	☐	☐	☐
Važno mi je da ...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvjeren sam da...	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje eko...	☐	☐	☐	☐	☐

Provodim dosta...	☐	☐	☐	☐	☐
Učenje ekonom...	☐	☐	☐	☐	☐
Bolje poznavanj...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvjeren sam da...	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerujem da mo...	☐	☐	☐	☐	☐
Dobro se pripre...	☐	☐	☐	☐	☐
Znatiželjan sa...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvjeren sam da...	☐	☐	☐	☐	☐
Uživam u učenju	☐	☐	☐	☐	☐
Razmišljam o o...	☐	☐	☐	☐	☐
Uvjeren sam da...	☐	☐	☐	☐	☐
Naporno učim ...	☐	☐	☐	☐	☐
Moja karijera ć...	☐	☐	☐	☐	☐
Koristiti ću rješ...	☐	☐	☐	☐	☐